

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z.U., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Kybernetická šikana u žáků 2. stupně základní školy J.A.
Komenského Čelákovice a její prevence**

Autor práce: Jakub Pánek, DiS

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: RNDr. Růžena Ferebauerová

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2023

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jakub Pánek, DiS.
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Píbram

Název bakalářské práce: Kybernetická šikana u žáků 2. stupně základní školy J. A. Komenského Čelákovice

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Cyberbullying among pupils of the 2nd grade of the J. A. Komenský elementary school in Celakovice

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul):
RnDr. Růžena Ferebauerová, +420 725 396 240, ferebauerova@vsers.cz

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): listopad 2022

Cíl bakalářské práce:

Hlavní cíl bakalářské práce je empirický výzkum, který pomocí dotazníkového šetření bude mapovat rozsah a znalost této problematiky mezi žáky druhého stupně ZŠ J.A.Komenského Čelákovice. Dotazníkové šetření bude provedeno i mezi vybranými pedagogy.

Vedlejší cíl bakalářské práce je seznámit s historií internetu, základními pojmy šikany a představit pojmy šikany v kybernetickém prostoru.

Student: Jakub Pánek, DiS.	datum 24. 11. 2022	podpis
Vedoucí práce: RnDr. Růžena Ferebauerová	datum 30. 11. 2022	podpis Ferebauerová

Schvaluji zadání bakalářské práce:

vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	datum 3. 12. 2022	podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	datum 10. 12. 2022	podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	datum 10. 12. 2022	podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce, paní RNDr. Růženě Ferebaureové, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, které mi při zpracování mé práce poskytla. Mé poděkování patří mimo jiné i respondentům bez, kterých by tato práce nešla dokončit.

Abstrakt

PÁNEK, J. *Kybernetická šikana u žáků 2. stupně základní školy J.A. Komenského Čelákovice a její prevence: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2023. 68 s. Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Růžena Ferebauerová

Klíčová slova: Šikana, kyberkriminalita, kyberšikana, oběť, agresor, základní škola, prevence

Téma, kterým se zabývá tato bakalářská práce, je kybernetická šikana. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí a to teoretické a praktické. V obou částech jsou dohromady 4 kapitoly. V teoretické části, jenž obsahuje 3 kapitoly, jsou shrnuty pojmy jako šikana se svými aspekty, kyberkriminalita, kyberšikana, její pojmy, znaky a způsoby jakými se šíří. Teoretická část je rešerší odborných knih ve vztahu k uvedeným pojmům. Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum, který je proveden pomocí dotazníkového šetření, jehož cílem je analyzovat, jak jsou vzdělaní žáci 2. základní školy v oblasti kybernetické šikany. Současně je proveden řízený rozhovor s odpovědným pedagogem základní školy, který má za cíl zjistit, jaké postupy v oblasti kyberšikany škola má, jak se tomuto problému snaží předejít, nebo jak již vzniklý problém řešit.

Abstract

PÁNEK, J. *Cyberbullying among pupils of the 2nd grade of primary school J.A. Comenius Čelákovice and its prevention: bachelor's thesis*. České Budějovice: University of European and Regional Studies, 2023. 68 pp. Bachelor thesis supervisor: RNDr. Růžena Ferebauerová

Keywords: Bullying, cybercrime, cyberbullying, victim, aggressor, elementary school, prevention

The subject of this bachelor's thesis is cyberbullying. The work is divided into two main parts, theoretical and practical. There are a total of 4 chapters in both parts. In the theoretical part, which contains 3 chapters, concepts such as bullying and its aspects, cybercrime, cyberbullying, its concepts, signs and ways of spreading are summarized. The theoretical part is a search of specialist books in relation to the mentioned concepts. The practical part is focused on quantitative research, which is carried out using a questionnaire survey, the aim of which is to analyze how well-educated students of the 2nd elementary school are in the field of cyberbullying. At the same time, a controlled interview is conducted with the responsible teacher of the primary school, which aims to find out what procedures the school has in the field of cyberbullying, how it tries to prevent this problem, or how the problems that have already arisen can be solved.

Obsah

Úvod	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Teoretická část	11
2.1 Šikana	11
2.1.1 Počátek šikany	12
2.1.2 Vývojová stádia	12
2.1.3 Oběť	14
2.1.4 Agresor	14
3 Kyberkriminalita	15
3.1 Dělení kyberkriminality	16
3.2 Kyberšikana	17
3.2.1 Znaky kyberšikany	18
3.2.2 Druhy kyberšikany	20
3.2.3 Šíření kyberšikany	23
3.2.4 Dopady kyberšikany	26
3.2.5 Vyšetřování kyberšikany	26
4 Praktická část	28
4.1 Cíle praktické části a výzkumné otázky	28
4.2 Metody výzkumu	28
4.2.1 Výzkumná metoda	29
4.2.2 Výzkumný vzorek	29
4.3 Vlastní výzkum	29
4.3.1 Interpretace výsledku	30
4.3.2 Shrnutí výsledků výzkumu	57
4.4 Souhrnný komentář k praktické části	60
4.4.1 Porovnání obou způsobů šetření	60
4.4.2 Návrhy preventivního opatření	61
Závěr	64
Zdroje	65
Knižní zdroje	65
Internetové zdroje	66
Přílohy	67

Úvod

Rychlý technologický pokrok, k němuž lze přičíst i běžně dostupné připojení k internetu, sebou nese hodně pozitiv, ale také jisté hrozby. Jelikož je rozmanitost a dostupnost internetu na vysoké úrovni, tak již dnes máme internet nejen v počítačích (dále jen "PC"), ale i v mobilech, herních konzolích a tabletech. S tím se pojí i určité hrozby mezi těmi nejběžnějšími jsou například: krádež totožnosti, odcizení finančních prostředků, ale také kyberšikana. Velmi snadná dostupnost internetu a hektické počínání lidí v dnešní době vede k tomu, že je spousta z nás na internetu prakticky závislá a to se týká nejen dospělých ale i dětí.

Bakalářská práce se zabývá jednou z hrozeb, která na internetu může na každého člověka číhat. Pokud problém přeroste z čistě fyzického na internetový, pak jedná se o kyberšikanu. Jak je uvedeno v prvním odstavci této části tak problematika kyberšikany se týká i dětí a právě na ně je práce zaměřena. Stěžejní částí bakalářské práce je kromě charakterizování jednotlivých pojmů šikany, kybernetické kriminality a kybernetické šikany, také zaměřena na analyzování, zda je určitá sorta mladých lidí o tomto problému dostatečně informována.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Za hlavní lze považovat analýzu, která je obsažena v praktické části práce. Jedná se o kvantitativní výzkum, který si pomocí dotazníkového šetření klade za cíl zjistit povědomí žáků druhého stupně základní školy (dále jen "ZŠ), J.A. Komenského o kyberšikaně. Další částí kvantitativního výzkumu je cíleně řízený rozhovor s delegovaným pedagogem, který za školu tento problém řeší a má o něm přehled. V poslední části jsou v závěru obsaženy návrhy možné a efektivní prevence, jejich součástí jsou i instituce, které mohou být nápomocné.

Teoretická část práce, která je v bakalářské práci postavena na pozici vedlejší, pojednává o aspektech pojmů, které přímo souvisí s kyberšikanou a to na základě informací získaných z odborné literatury listinné a internetových zdrojů.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cíl práce je v první řadě zaměřen na možné rizika, která jsou spojená s běžným užíváním internetu. Teoretická část práce vychází z rešerše odborné literatury, která se zabývá kyberšikanou. Pomocí odborné literatury jsou vymezeny základní pojmy šikany a kyberšikany a jejich vzájemné porovnání. Dále je brán zřetel na hlavní zúčastněné, počátek a šíření kyberšikany.

Za hlavní cíl bakalářské práce lze považovat empirický výzkum prováděný pomocí dotazníkového šetření, který má za úkol v čistě teritoriálním pojetí analyzovat znalosti žáků druhého stupně ZŠ ve vztahu ke kyberšikaně, který je obsažen v praktické části bakalářské práce. Pro uvedený výzkum, byla vybrána cílová skupina žáků 2. stupně ZŠ J.A. Komenského Čelákovice. Ve vztahu k žákům byl proveden řízený rozhovor i u pověřeného kantora ZŠ J.A. Komenského, který si klade za cíl zjistit, na jaké úrovni prevence a informovanosti škola je. Dotazník pro žáky je složen z 15 otázek, které mají uzavřené, volené nebo kombinované odpovědi. Původně měl být dotazník i pro vybrané učitelé ZŠ, ale škola přistoupila na řízený rozhovor s učitelem který se problematikou kybernetické šikany a internetových technologií zaobírá. Řízený rozhovor s delegovaným pedagogem má pevně stanovených 9 otázek, které jsou zaměřeny na pohled a postupy školy v dané problematice.

Na základě výsledku výzkumu, jenž spočívá ve sběru předmětných dat, je závěrečná část práce věnována návrhům možné prevence kyberšikany. Struktura dotazníkového šetření, vznikla na základě 3 předem stanovených hypotéz, kterými jsou:

H1: Úroveň znalosti žáků 2. stupně ZŠ, je v oblasti kyberšikany na vysoké úrovni a jsou obeznámeni se všemi riziky a vědí, jak mají problému předcházet.

H2: Škola se snaží o rizikách, které jsou spojené s užíváním internetu, své žáky co nejvíce informovat.

H3: Domnívám se, že na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovicích, je malý počet zjištěných případů kyberšikany.

Vedlejší cíl bakalářské práce je obsažen v již zmíněné teoretické části bakalářské práce. Za hlavní cíle práce, je zjistit úroveň informovanosti cílových žáků vůči negativním jevům v kybernetickém prostředí. Dalším cílem, je zjistit jak k této problematice přistupuje školské zařízení.

2 Teoretická část

2.1 Šikana

Běžně je tímto konkrétním slovem označeno stále se opakující agresivní chování. Jedná se o nerovnovážné postavení mezi agresorem a obětí. Cílem agresora je ublížit druhému.¹ Šikana není záležitostí pouze dětí školou povinných, ale jde o komplexní problém napříč psychologickým, sociologickým a mravním spektrem. Tento negativní jev je ale pro současné žáky a studenty jedním z vůbec nejzávažnějším. K šikaně může docházet mezi dětmi všech věkových kategorií a to od mateřské školy až po školu vysokou. Další výskyt šikany může být mezi rodinnými příslušníky. Například ze strany rodičů vůči neoblíbenému dítěti, ale samozřejmě jsou i případy, kdy děti šikanují rodiče a prarodiče. Jak již bylo výše uvedeno, nejedná se o společenský problém odehrávající se pouze na půdě školské, ale k šikaně může docházet také mezi dospělými a to třeba v armádě či na pracovišti. Jinými slovy, šikana se vyskytuje mezi všemi věkovými a sociálními skupinami.² Šikanu lze řadit mezi patologické formy mezilidského soužití.³

Existuje několik definicí tohoto agresivního chování, tou konkrétní pro naše prostředí je toto:

„Šikana je opakované a záměrné psychické a fyzické ubližování (ponižování týrání) zaměřené na jedince či skupinu žáků, kteří se těmto útokům nemohou či nedokáží účinně bránit. Cílem takového chování je ponižení, ublížení či týrání.“⁴

Na základě jednání lze šikanu dělit na přímou a nepřímou:

Za přímou se označuje zejména veškeré fyzické násilí nebo nucení k nějakému jednání na základě pohružky. Dále lze do této skupiny řadit čistě verbální útočné a ponižující projevy ze strany agresora vůči oběti. Toto jednání může oběti způsobovat jedinec i celá skupina.

¹ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, 17 st. ISBN 80-86642-08-9.

² BITTMANNOVÁ, Lenka. *Prevence a účinné řešení šikany*. Praha: Pasparta Publishing, 2016, s. 5. ISBN 978-80-88163-15-2.

³ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. 21-25. ISBN 80-7178-049-9.

⁴ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. 21-22. ISBN 80-7178-049-9.

Nepřímá šikana se naopak vyznačuje psychickým trýzněním. Může se jednat například o to, že je jedinec vyčleňován ze skupiny, která toto dává najevo neustálým nerespektováním, ignorováním a posměšky. V oběti toto jednání vzbuzuje pocit méněcennosti.⁵

Pro porovnání M. Kolář hovoří o šikaně jako o nemocném neboli patologickém chování, které vede k poruše vztahů ve skupině. Ve školním prostředí se šikana projevuje tak, že jeden nebo více žáků úmyslně fyzickými útoky jednoho nebo více spolužáků, s tímto jednáním souvisí i psychické týrání, ubližování a zotročování spolužáků za použití manipulativně agresivního chování.⁶

2.1.1 Počátek šikany

Tento jev vzniká v každé školní třídě, kde vykrytalizuje mezi dětmi. Roli hrají fyzické dispozice, vliv, sociální zařazení a oblíbenost. Jde většinou o jedince, kteří jsou ve třídě ve všech aspektech nejslabší, což je řadí na samý chvost skupiny.⁷ Zpočátku se může jednat o méně násilnou podobu šikany, ale od běžných posměšků, které nemají tak silný vliv na vývoj jedince, se může tento problém vyvinout k horšímu stádiu. Z počátku jde ve většině případech o ubližující vztah mezi obětí a agresorem. Následným vývojem se na stranu agresora přidává více osob. Jejich účast na straně agresora je ovlivněna strachem o sebe, aby se nestali terčem šikany i ony. Další osoby ve skupině věc neřeší a hlavním důvodem bývá to, že nevěří dospělým (popřípadě pedagogům), kteří v minulosti na takový problém ve třídě upozorňovali, ale k nápravě nedošlo.⁸

2.1.2 Vývojová stádia

Šikana jako taková má celkem 5 vývojových stádií, které značí eskalaci šikany v prostředí.

⁵ KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, s. 31- 32. ISBN 978-80-7367-871-5

⁶ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 29-30. ISBN 80-86642-08-9.

⁷ BITTMANNOVÁ, Lenka. *Prevence a účinné řešení šikany*. Praha: Pasparta Publishing, 2016, s. 7. ISBN 978-80-88163-15-2.

⁸ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 29-30. ISBN 80-86642-08-9.

1.) První stádium: Zrod ostrakismu - Jedná se o nejběžnější jev chování. Jde o běžnější projev ve společnosti, který je ojedinělý a pro vývoj člověka prakticky bezvýznamný. Ve zkratce jde o mírné formy psychického násilí. V praxi se jedná o posměšky, odstrkování, ignorování a vyčleňování jedinců ze skupiny (dále jen „Ostrakismu”)⁹

2.) Druhé stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace - Na této úrovni se od zdánlivě poněkud nevinných posměšků přechází na vyšší stupeň ostrakismu. Tento jev posiluje frustrace agresora z tlaku ve skupině, který si vše vybíjí na ostrakizovaných žácích.¹⁰ Tlak ve skupině může být třeba očekávaná zkouška, písemný test nebo konflikt s učitelem. Tento stupeň může přizívat třeba i situace, kdy skupina žáků, která spolu tráví více času, vymýšlí zábavu na úkor slabšího jedince. Mezi další příčiny spadá výskyt několika agresivně asociálních jedinců v kolektivu, kteří pro uspokojování svých zvrácených potřeb užívají násilí.

11

3.) Třetí stádium: Klíčový moment - vytvoření jádra - Na této úrovni, se vytvoří ve skupině agresorů jádro, jak je uvedeno v názvu. To má významný podíl na spolupráci mezi agresory, kteří spolu již spolupracují systematicky nikoliv nahodile. Objektem jejich útoků se stávají často nejslabší jedinci ve skupině.¹²

4.) Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů - Tento stupeň posiluje absence zdravého jádra férových jedinců ve skupině, kteří by mohli tvořit morální překážku v ponižování slabších jedinců.¹³ V tomto případě se ostatní nezúčastnění a mírní jedinci nechají ovlivnit náladou ve skupině, kterou nastaví agresori, a do určité míry se podílejí na ostrakismu slabších jedinců a tento pocit je uspokojuje.¹⁴

⁹ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 30. ISBN 80-86642-08-9.

¹⁰ KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997, s. 125 - 130. ISBN 80-7178-123-1.

¹¹ KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997, s. 125 - 130. ISBN 80-7178-123-1.

¹² BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 30-31. ISBN 80-86642-08-9.

¹³ BITTMANNOVÁ, Lenka. *Prevence a účinné řešení šikany*. Praha: Pasperta Publishing, 2016, s. 8. ISBN 978-80-88163-15-2

¹⁴ KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997, s. 127. ISBN 80-7178-123-1.

5.) Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana - V tomto případě situace vyescaluje do té míry, kde normy nastavené agresory přijme, nebo je respektuje absolutně celá skupina.¹⁵ Vznikne prakticky totalitní stav šikanování, který již nelze zastavit bez intervence někoho zvenčí.¹⁶

2.1.3 Oběť

Neexistuje přesné označení pro oběť. Tento status může mít prakticky kdokoliv, kdo se nějakým způsobem znelíbí agresorovi. Může se jednat o osobu, která není po fyzické stránce atraktivní, má nějaký handicap, přijde do kolektivu nově, je přehnaně ctižádostivá nebo upřednostňována učitelem. Typickým příkladem oběti je osoba tichá, plachá, citlivá, nedůvěřivá a prakticky bez nějakého sebevědomí, čímž je zranitelná. Šikanován ale může být i někdo, kdo se naopak chová divně a svým chováním otravuje ostatní členy skupiny.¹⁷

2.1.4 Agresor

Jedná se o osobu, která často někoho obtěžuje nebo týrá fyzicky nebo psychicky. Ideální určení agresora, které by sloužilo jako takový prototyp nelze. Agresora lze posuzovat na základě určitých charakteristik. Dá se vycházet s dob dřívějších, kdy agresorem byl fyzicky zdatný člověk, který svůj vliv utvrzoval násilím nebo jeho pohružkou. Určitá představa agresora, dále vykresluje jako primitivního jedince s přebytkem energie, kterému jsou cizí zásady slušného chování a má problém s uznáváním autorit. Do jisté míry má taková osoba potřebu se předvádět před skupinou. Další názor, v agresorovi vidí mimo jiné zakomplexovaného jedince.¹⁸

¹⁵ BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 32. ISBN 80-86642-08-9.

¹⁶ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. 95. ISBN 80-7178-049-9.

¹⁷ VAŠUTOVÁ, Maria a kolektiv. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 60 - 62. ISBN 978-80-7368-858-5.

¹⁸ PORADA, Viktor, Karel RAIS a kolektiv. *Právní, kriminalistické a kybernetické aspekty kybernetické kriminality a bezpečnosti: Pocta Vladimíru Smejkalovi*. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADETELSVÍ CERM, 2021, s. 116 - 118. ISBN 978-80-7623-065.

3 Kyberkriminalita

Jedná se o poměrně nové pojetí trestné činnosti, kdy vlivem velkého technologického vývoje, který je spojen s modernizací výpočetní techniky, automatizací a digitalizací, která je závislá na užívání internetu a stojí za vznikem virtuálního světa, otevírá velký prostor pro kriminalitu na internetu (dále jen „kyberkriminalitu“). Tím logicky vzniká tlak na operátory provozovatelů techniky, sítí, úložišť a bankovních sektorů ale i na koncové uživatele, aby se na tuto hrozbu připravili z důvodu efektivní obrany.¹⁹

Vymezit jednu univerzální definici, která by plně obsáhla veškeré kritéria kyberkriminality je v současné době prakticky nemožné.

Ze strany Policie České republiky (dále jen „PČR“) je tento pojem v praxi definován takto:

„Trestná činnost, která je páchána v prostředí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí. Samotná oblast informačních a komunikačních technologií je buď předmětem útoku, nebo je páchána trestná činnost za výrazného využití informačních a komunikačních technologií jakožto významného prostředku k jejímu páchání.“

20

Další relativně častá definice hovoří o kyberkriminalitě takto:

„Je třeba chápat páchání trestné činnosti, v níž figuruje určitým způsobem počítač jako souhrn technického a programového vybavení včetně dat, nebo pouze některá z jeho komponent, případně větší množství počítačů samostatných nebo propojených do počítačové sítě, a to buď: a) jako předmět zájmu této trestné činnosti, ovšem s výjimkou té trestné činnosti, jejímž předmětem jsou popsána zařízení jako věci movité, nebo b) jako nástroj trestné činnosti. Počítač tedy může být předmětem trestného činu, ale současně také prostředkem ke spáchání trestné činnosti.“²¹

¹⁹ Kyberkriminalita. Policie České republiky [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

²⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 334. ISBN 978-8073-805-47-0.

²¹ PORADA, Viktor, Karel RAIS a kolektiv. *Právní, kriminalistické a kybernetické aspekty kybernetické kriminality a bezpečnosti: Pocta Vladimíru Smejkalovi*. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, 2021, s. 117. ISBN 978-80-7623-065.

Tato problematika je sice zúžena na virtuální prostor, ale ve své podstatě se jedná o velký celospolečenský problém. Specifikum této problematiky je to, že útok může přijít v reálném čase a prakticky z jakéhokoliv místa na světě, kde jsou v provozu internetové sítě. Další problém oproti klasické majetkové trestné činnosti je lepší zahlazování stop a složitý proces dokazování, což vede k snadnému zajištění anonymity a prakticky zvyšují pravděpodobnost beztrestnosti. Dalším faktorem je i nepříliš pružná legislativa a s ní spojená koordinace státních aparátů. Rozsah kyberkriminality není cílen pouze na jednotlivce, firmy či korporace ale i na státní a mezinárodní úřady. Co se pachatelů týká, tak v současnosti přerostl tento problém z čistě individuálního pirátství a hackery všeho druhu k plně organizovaným skupinám. Tyto hackerské skupiny zasahují kyberprostor napříč celým spektrem. Svým působením si jejich služby vyhledávají subjekty, které mají na kyberkriminalitě zájem. Podporou získají hackerské skupiny finanční prostředky i různé formy ochrany.

„U nejzávažnějších útoků, které mají povahu organizovaného a týmového jednání, musí tato kriminalita nacházet a najít stejně koncipovanou a organizovanou obranu v zájmu poškozených.“²²

K této novodobé hrozbě je potřeba přizpůsobit i nástroje trestního práva. Současné trestní právo je koncipováno tak, aby plně hájilo hodnoty běžné trestné činnosti. Kyberkriminalita vyžaduje nové, rychlejší a účinnější metody a nástroje. O přímější a efektivnější postup je potřeba se zasadit hlavně na úrovni policejních útvarů v souladu s plnou mezinárodní spoluprací. Na úseku EU je potřeba naplňovat společná řešení, nastolení efektivní kybernetické ochrany.²³

3.1 Dělení kyberkriminality

V současné době neexistuje jednotný názor na rozdělení, ale dá se vycházet na základě úmluvy Rady Evropy o kyberkriminalitě, kdy hlavními faktory jsou pojetí právní normy nebo jiného odpovídajícího důvodu.

²² KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC. z.s.p.o., 2016, s. 38. ISBN 978-80-88168-15-7.

²³ Kyberkriminalita. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

Klasifikace na základě dodatkového protokolu Úmluvy rady Evropy dělí kyberkriminalitu na:

- „1) trestné činy proti utajování, integritě a dostupnosti počítačových dat a systémů,
- 2) trestné činy související s počítačem,
- 3) trestné činy související s obsahem,
- 4) trestné činy související s porušováním autorských práv a práv souvisejících,
- 5) šíření rasistických a xenofobních materiálů pomocí počítačových systémů,
- 6) rasisticky a xenofobně motivované vyhrožování,
- 7) rasisticky a xenofobně motivované útoky,
- 8) popírání, snižování, schvalování nebo ospravedlňování genocidy nebo zločinů proti lidskosti.“²⁴

Dále lze kyberkriminalitu dle PČR dělit takto:

- 1) *podvodná jednání,*
- 2) *hacking,*
- 3) *blagging,*
- 4) *podvodné e-shopy,*
- 5) *mravnostní trestné činy,*
- 6) *trestné činy proti autorskému právu,*
- 7) *násilné projevy a hate crime*²⁵

3.2 Kyberšikana

Jedná se o jev, který má pevné základy v zásadních rysech a projevech v tradiční šikaně se zásadním rozdílem. Zatímco tradiční šikana je omezena na určitou skupinu a v podstatě se jedná a přímé osobní jednání mezi agresorem a obětí, tak kyberšikana už je vzhledem k online prostředí, kde agresor působí, naprosto jiná úroveň. Agresorovi kyberšikany online prostředí poskytuje značnou a zásadní výhodu, tou je určitá míra anonymity. Právě online prostředí je zásadním rozdílem mezi tradiční šikanou a kyberšikanou. Jelikož jde o relativně nový a výrazně se vyvíjející problém, tak se zatím nepodařilo najít jasná shoda, jak tuto problematiku přesně

²⁴ Kyberkriminalita. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

²⁵ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 20 -27. ISBN 978-80-247-4577-0.

definovat, což má zásadní vliv i na analýzu jejího výskytu. Mezi nejčastěji užívané definice patří tato:

„Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměrnou sílu, mezi agresorem a obětí.“²⁶

Mezi další významné aspekty, pro určení kyberšikany je fakt, že ono jednání je ze strany oběti vnímáno jako nepříjemné a ubližující.²⁷

Základní prvky kyberšikany:

- dochází k ní v prostřednictvím elektronických médií
- opakuje se
- jedná se o cílené agresivní chování
- je zjevná mocenská nerovnováha
- jednání je vnímáno jako obětí jako nepříjemné a ubližující

3.2.1 Znaky kyberšikany

Opakovanost

V případě kyberšikany může být ze strany agresora proveden pouze jeden krok, kterým je zveřejněním onoho urážlivého nebo ponižujícího obsahu do internetového prostředí. Samotné prostředí k opakovanosti přímo vybízí. Online prostředí je veřejné a citlivý obsah může kdokoli vidět, na některých sítích je možné obsah hodnotit, komentovat jej nebo je možnost ho sdílet dále a tímto se může stát virálním. Opakovanost je prováděna ze strany samotných uživatelů internetu.

²⁶ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 26. ISBN 978-80-247-4577-0.

²⁷ ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013, s. 67. ISBN 978-80-251-3804-5.

Mocenská nerovnováha

Tento prvek kyberšikany, jenž vzniká mezi agresorem a obětí, má v online prostředí prakticky jiný význam. V případě tradiční šikany můžeme považovat za klíčový znak mocenské rovnováhy fyzickou převahu, u kyberšikana je tato síla v anonymitě. Vzhledem k vysoké dostupnosti internetu, který jde ruku v ruce s vývojem technologií v oblasti elektroniky, je v podstatě neodmyslitelné pro současnou generaci nebýt online. Vzhledem k dnešnímu nastavení současné generace, kde je pomalu každý uživatel na nějakých sociálních, streamovacích či dalších sítích, tak není možné se před agresorem schovat, utéct nebo se mu vyhýbat. Agresor má neskutečný komfort, která spočívá nejen v jeho anonymitě, ale i v tom, že může oběť najít a ve svém jednání dále pokračovat nebo jej stupňovat. Na základě anonymity je pravděpodobné, že agresor nebude vyhledán i když bude užito ochrany mezi které patří blokace účtu. Protože není zjištěno, kdo konkrétně urážlivý obsah šíří, nelze agresorovi zabránit, aby si zakládal účty nové. Anonymita je to, co představuje problém pro efektivní ochranu jedinců.

Další jevy v online prostředí

V ostatních prvcích panuje mezi oběma druhy šikany v podstatě shoda, vyjma příkladu šikany přímé a nepřímé. U kyberšikany je dále důležitým aspektem přesné vnímání onoho jednání jako nepříjemného a ubližujícího. Pokud oběť, takto negativní jednání agresoru nevnímá, tak v tom případě není možné chování označovat jako kyberšikana. Jednání lze označit například jako škádlení, ale ovšem není vyloučen cílený agresivní čin, který adresát obsahu takto nevnímá, s čímž je spojeno to, že se jím nehodlá nikterak zabývat. Dále lze označit jednání za online obtěžování pokud není agresivním chováním naplněna definice kyberšikany.²⁸

²⁸ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou:²⁹

Tradiční školní šikana	Kyberšikana
Přímá	
Fyzická (např. bití, poškození majetku, krádeže věcí).	Fyzická (např. úmyslné pořizování intimních či jiných fotografií či videí oběti a jejich umístování na internet).
Verbální (např. nadávky, urážení).	Verbální (např. urážlivé, výhružné e-maily či SMS).
Neverbální (např. obscénní gesta).	Neverbální (např. posílání výhružných nebo obscénních obrázků).
Nepřímá	
Sociální (např. vylučování někoho ze skupiny).	Sociální (např. vylučování někoho z online skupin).
Verbální (např. šíření pomluv).	Verbální (např. zveřejnění soukromé konverzace či informací, šíření pomluv na internetu).
	Podvádění vydávání se za někoho jiného falešné nahlášení závadného obsahu/chování.

3.2.2 Druhy kyberšikany

Flaming

Název je odvozen od anglického slovíčka *Flame* nebo-li plamen, toto slovo plně zachycuje podstatu tohoto druhu/ formy kyberšikany, jedná se totiž o plamennou výměnu názorů mezi dvěma nebo více osobami v online prostoru. V češtině tento druh kyberšikany nazýváme *provokování*. Komunikace probíhá v rámci virtuálního prostředí, konkrétně na různých diskuzních fórech, chatech a dalších internetových sítích. Pokud jde o dlouhodobou

²⁹ ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013, s. 67. ISBN 978-80-251-3804-5.

hádku, tak ji také lze označovat podle anglického slovního spojení jako *flame war*. Podstata problému je v tom, že v rámci komunikace došlo k porušení určitých, virtuálním prostředím, nastavených pravidel komunikace. Pro posouzení je podstatné, aby byly naplněny znaky kyberšikany, mezi které, mimo jiné, spadá agresorovo úmyslné jednání poškodit oběť, která musí toto jednání vnímat jako ubližující.³⁰

Happy slapping

Tato podoba kyberšikany má původ v prostředí britského metra, odkud se v posledních letech výrazně rozšířil. V názvu je anglické slova slap, česky facka. V původní podobě se jednalo o to, že neznámý kolemjdoucí byl fyzicky napaden ze strany jedince nebo skupinou, tak že byl zfackován, celý incident se nahrál na telefon, odkud byl následně zveřejněn na internetu. Tento druh kyberšikany nemá vlastní české označení.

Odhalení a podvádění

Ve své podstatě jde o sdílení informací o oběti uživatelům, kterým ony informace nebyly určeny.³¹ V praxi to znamená, že oběť která považuje konverzaci s agresorem za diskrétní a na základě toho s ním sdílí například citlivé osobní informace, fotky a videa. Bývá pravidlem, že získané informace využije agresor proti oběti.³²

Kyberstalking - pronásledování pomocí technologií

Při klasickém stalkingu agresor svou oběť neustále pronásleduje, což přerůstá v omezování a obtěžování. Na počátku je určité zalíbení, které vyústí v posedlost na základě které agresor začne oběti vyhrožovat. Agresor, který je dle názvu označen jako stalker (slídič), svým jednáním vzbudí v oběti pocit úzkosti a strachu. Ze strany agresora dochází k výraznému narušování soukromí. Agresor v kyberstalkingu působí prostřednictvím sociálních sítí a dalších možných prostředků, které internet nebo mobilní telefon nabízí jako třeba email, ale i sms zprávy či samotné volání.³³

³⁰ WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Ill: Research Press, 2007, s. 64 - 65. ISBN 978-0878-225-37-8.

³¹ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

³² ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013, s. 68. ISBN 978-80-251-3804-5.

³³ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 25. ISBN 978-80-247-4577-0.

Kyberharašení

Jde o opakované zasílání zpráv agresorem, jejíž obsah je oběti nepříjemný. Toto jednání může vyplynout ze vzájemné konverzace mezi agresorem a obětí, ale i přesto, že jde o nepříjemnou konverzaci, tak jí oběť není schopna ukončit.³⁴ Zprávy od agresora začínají oběti přicházet v masivním počtu hned poté, co zapne PC a internet. Dále zasílá zprávy s nežádoucím obsahem i prostřednictvím SMS zpráv na mobil.

Pomlouvání

Ve své podstatě jde o sdílení nepravdivých informací nebo tvrzení, to má za cíl určitý druh sociálního poškození osobního kreditu konkrétní osoby u přihlížejících. Při porovnání kyberprostoru s klasickým světem je horší první z variant, protože po síti se obtížněji pomluvám brání, jelikož jejich šíření je vůči normálnímu světu neúměrně rychlé a intenzivnější.³⁵

Vyloučení a ostrikace

V tomto případě dojde k vyloučení oběti z nějaké skupiny, v níž chtěla být. I přesto, že ostrikace postrádá přímý prvek agrese, je pro oběť silně bolestivá a to z důvodu, že mezi mladou generací je jednou z potřeb být součástí nějakého kolektivu a dění kolem něho. Na internetu jde například o nepozvání do facebookové skupiny nebo vyloučení z online hry. Samotná frustrace oběti je vzhledem k tomu, že se mnohdy v kyberprostoru jedná o daleko větší skupinu lidí, kteří toto jednání mohou vidět, než je tomu v běžném světě.

Sexting

Název vychází ze skladby dvou slov *sex a texting*. Toto označení má druh kyberšikany, který spočívá v zasílání vlastních fotografií, na kterých je oběť ve spodním prádle nebo je úplně nahá. Toto se týká i videí s obdobnou tematikou. Tyto soubory s erotickou nebo sexuální tematikou vytváří samotné oběti, kterými jsou poměrně často děti nebo dospívající. Zasílají je prostřednictvím sociálních sítí, seznamek nebo zprávami na mobilní telefon a to často osobám, o které mají zájem. Takto citlivý soubor slouží agresorovi jako nástroj k vydírání své oběti.³⁶

³⁴ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

³⁵ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 28 - 31. ISBN 978-80-247-4577-0.

³⁶ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 26. ISBN 978-80-247-4577-0.

Vydávání se za někoho jiného a krádež hesla

Agresor se v kyberprostoru vydává za oběť. Toto realizuje vystupování pod falešnou identitou, ke které má různé fotky a fakta, kterými ostatní utvrzuje, že je oběť. Velké nebezpečí představuje to, že může komunikovat s přáteli oběti a narušit jejich vzájemné vztahy. Někdy stačí útočnickovy vymyslet podobnou přezdívku na chatu, ale jsou případy, kdy odcizí oběti heslo k nějakému účtu na sociálních sítích. Například u dětí dochází k výměně hesel často na důkaz přátelství, nebo je to součástí prosby o kontrolu e-mailu.³⁷

3.2.3 Šíření kyberšikany

Podoba šíření je závislá na tom, jaké médium agresor pro účely kyberšikany použije. Na základě velkého spektra prostředků současného moderního světa se jedná o spousty podob šíření kyberšikany.³⁸

Sociální sítě

Pod označením sociální sítě si mileniálové z velké části představí platformy spadající pod skupinu META, jako jsou asi nejznámější Facebook, Instagram. Další hojně používané sociální sítě jsou třeba MySpace či Bebo, nutno podotknout, že se jedná o globální sociální sítě. Mezi rize české sociální sítě se počítají například Lidé.cz, Líbímseti.cz nebo spolužáci. Princip užívání sociálních sítí je jednoduchý. Po splnění určitých kritérií je možné si založit svůj vlastní účet, kde si dle svého uvážení každý nastaví soukromí neboli míru zabezpečení. Následně se takovému uživateli otevírá možnost na svůj profil sdílet fotky, videa, písemný obsah ale třeba další citlivé údaje. Podstatná funkce sociálních sítí je přidávání a vyhledávání přátel, se kterými si může uživatel psát, hodnotit fotky, videa a příspěvky. Každý uživatel sociálních sítí sdílí věci uploadované na svůj profil s ostatními dle zabezpečení účtu. Dle zabezpečení může být obsah viděn pro každého, pouze pro přátele nebo pro blízké přátele. V dnešní době spousty mladých lidí i starších generací užívá alespoň jednu sociální síť. Šikanu na sociálních sítích lze považovat za jednání které spočívá v urážlivých a ubližujících komentářích například pod fotkami, zveřejňování citlivých informací mezi lidmi jimž nebyly určeny nebo třeba upravování fotek a jejich následné zveřejnění. Sociální sítě disponují tou mocí, že se na

³⁷ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 30 - 31. ISBN 978-80-247-4577-0.

³⁸ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011, s. 13. ISBN 978-80-7367-984-2.

nich dokáže napříč sociálními kruhy takové věci závratně rychle šířit. I v tomto prostředí může dojít k ostrížení jedince ze skupiny, na kterém mu záleželo.

Online interaktivní hry

V rámci online světa, je možné komunikovat i v tzv. MMOPRG hrách, mimo to herní PC rozhraní komunikaci mezi hráči umožňují i tzv. konzole od tvůrců Sony a Microsoft. Komunikace mezi hráči probíhá prostřednictvím psaného chatu nebo intercomu ať už hlasového nebo i video přenosu. Komunikace mezi hráči je v některých hrách stěžejních, například u známých online her jakými jsou World of Warcraft, League of the Legends i Fortnite, kde hráči hrají v jednom týmu, grupě nebo guildě a probírají taktiku. V rámci těchto herních uskupení může dojít k vyloučení jedince z chatu, interkomu, kdy bez zjevného důvodu může i toto člověku ublížit. Mezi další projevy agrese v herním světě může být i například jednání takového rázu, že neustále během jedné hry ostatní hráči cíleně napadají, ubližují avatarovi jednoho hráče, čímž mu znepríjemňují hru.

Webové stránky

Toto internetové prostředí se dá porovnat například se školní třídou, kde má agresor prostor k agresivnímu chování. Může být vytvořena agresorem za účelem ublížit druhému a přitom není dle patřičného manuálu problém takovou stránku vytvořit. Jednou z nejznámějších webových stránek je třeba youtube, kdy se jedná o globální síť, která slouží ke sdílení videí a zvuku. Na youtube působí lidé, kteří obsah přidávají trvale, ale většina lidí na něm sdílená videa spíše sleduje. Co se týká druhu šikany, který je označován jako happy slapping, tak konkrátně youtube často slouží jako nástroj pro sdílení videí obsahující takové jednání. Na youtube mohou být dále sdílena například upravovaná ponižující, odcizená videa nebo třeba koláže z fotek přetvořená do videa. Ve spoustě případech oběti nejvíce ubližují komentáře pod videem. Jeden ze známých případů, kde byl k šikaně využit youtube je například tento:

„Jde u zneužití videa, které natočil patnáctiletý Kanadčan (v rámci školního projektu), na kterém mává holí coby světelným mečem. Tento případ je známý pod názvem Star Wars Kid. Chlapcovi spolužáci video objevili a umístili právě na YouTube, načež se spustila hotová smršť - video se začalo extrémně rychle šířit, přibývali urážející komentáře k chlapcovu vzhledu a

chování a vznikly různé verze videa se záměrem ještě více aktéře zesměšnit. Chlapec nakonec musel odejít ze školy, léčil se v psychiatrickém zařízení.”³⁹

Instant messaging a zprávy (SMS,MMS)

Prostřednictvím programů jako ICQ nebo MSM, které zprostředkovávají on-line komunikace v reálném čase, se šikana projevuje tak, že agresor například zasílá ubližující zprávy, vytvoří si účet se stejným nebo podobným uživatelským jménem jako má oběť a vystupuje pod tímto jménem, čímž mu mezi jeho blízkými ubližuje. Dále agresor zahlučuje zprávami nebo pronásleduje.

K zahlcování zprávami nebo zasíláním nevhodných a ubližujících fotografií může ze strany agresora i docházet prostřednictvím SMS a MMS.⁴⁰

Blogy

Jedná se o druh často aktualizovaných stránek na internetu, jinak také známé pod názvem online deníky. Výhodou blogu je mimo funkce standardního deníku také možnost vkládat jakýkoliv obsah jako je text, fotografie, obrázky video a další. V porovnání s webovou stránkou je vytvoření blogu daleko snazší. V České republice provozuje blogy zhruba třetina mladistvých, zbylé dvě třetiny jsou naopak čtenáři nebo návštěvníci blogů. Paleta téma u blogů může být různorodá. Ke kyberšikaně na blozích dochází tak, že na nich mohou být zveřejněny pomluvy, citlivé nebo urážlivé informace, upravené fotky nebo celé komunikace. Zveřejněný obsah může vidět prakticky kdokoliv a také má možnost vše komentovat.

Elektronická pošta

Běžnější název je e-mail, u kterého je nutno podotknout, že se jedná o jeden z nejrozšířenějších způsobů komunikace na internetu. Vzhledem k tomu, že jej využívá velký počet lidí, nevyhnula se ani tato komunikace agresorům, kteří e-mail užívají jako svůj nástroj k šíření kyberšikany. U e-mailu má agresor podstatnou výhodu a to v tom, že je velmi těžké odhalit komu konkrétní mail patří. Opět se jedná o rychle se šířící způsob urážlivého obsahu. Šíření probíhá návazností jednotlivých okruhů kontaktů různých uživatelů e-mailových účtů.

³⁹ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 117 - 118. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁴⁰ Kyberkriminalita. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

Ke zneužití e-mailu může dojít například tak, že se pod účtem oběti přihlásí agresor na nevhodné stránky.

Chatovací místnost a diskusní fóra

Na základě konkrétního tématu vzniknou v internetovém prostředí různá fóra a chatovací místnosti. Jedná se o další možný způsob komunikace kyberprostředí. V obou případech má agresor možnost k pomlouvání oběti, které může následně vést k ostríhání. V tomto prostředí je možné vidět i takzvaný flaming. Agresor má i v tomto prostředí možnost se vydávat za někoho jiného, chovat se nevhodně, snažit se po přátelských konverzaci vylákat z oběti citlivé informace, které by potom mohl zneužít. Často se v chatovacích místnostech i diskusních fórech objevují kyberstalkeri, kteří mohou být i z řad dospělých, jenž se pod falešnou identitou snaží vydávat za osoby stejného věku jako oběti.

Internetové ankety a dotazníky

Obě možnosti často slouží jako nástroj k ubližování oběti a je oblíbený hlavně u dětí a mladistvých. Někdy jsou ankety nebo dotazníky vytvořeny s úmyslem někomu ublížit, ačkoliv jejich prostřednictvím je oběti ublíženo. Mezi jedny z nejběžnějších anket u dětí a mladistvých je například hodnocení zevnějšku. Otázky, které autoři v anketách nebo dotaznících použijí, jsou úmyslně ubližující.⁴¹

3.2.4 Dopady kyberšikany

Jedná se prakticky o stejný jev, který je známý u šikany klasické, konkrétně u obětí a svědků se zvětšuje nechuť vůči prostředí, kde k šikaně docházelo. U běžné šikany může jít třeba o školu. Ti co se s kyberšikanou už nějakým způsobem setkali mohou ztrácet důvěru v nové moderní a informační technologie, jakými jsou třeba počítače, mobilní telefony nebo samotný internet. Moderní technologie si lidé osvojují v čím dál tím mladším věku, kdy ještě ani nemohou sami pořádně tušit, jaké nebezpečí sebou ono užívání těchto vymožeností nese. Pokud se těchto dětí kyberšikana nějakým způsobem dotkne, pak může dojít tomu, že se budou stranit užívání různých online služeb, diskusních fórech nebo sociálních sítí. Při používání nových technologií musí klást každý uživatel maximální opatrnost a být obezřetný vůči

⁴¹ Úvodní strana. *Národní centrum bezpečnějšího internetu* [online]. 2023 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.ncbi.cz/>

čláhajícímu nebezpečí. V případě že již dojde k tomu, že má uživatel jednu negativní zkušenost, měl by se tím ponaučit, nikoliv technologie zavrhnout. Sama technologie nemůže za to, že k tomuto jednání dochází v současné době. Příčinou jsou stále lidé a to je důležité mít na paměti. Nesmí tato negativní zkušenost vést k tomu, aby oběť na technologie zanevřela, jelikož tím může započít sociální vyloučení. Technologie, ať už chceme nebo ne, je v dnešní době již nezbytnou součástí, kdy v případě obezřetného užívání nám život ulehčuje.⁴²

3.2.5 Vyšetřování kyberšikany

Vzhledem k tomu, že tento druh šikany se odehrává v kybernetickém prostředí, tak není vyšetřování jednoduché. Silnou stránkou kyberšikany je anonymita, kdy ono ubližování je záležitostí pouze oběti a jejího agresora. V praxi může jít o zveřejněný ponižující obsah oběti, který ho v jeho blízké skupině lidí, třeba školní třídě, zesměšňuje, ale nikdo neví, co tomu předcházelo. Pro agresora má kyberšikana další výhodu a to, že pokud si oběť řádně nezálouhuje veškerou komunikaci s úmyslem oznámit to komukoliv, kdo by mu pomohl, tak toto jednání může vyjít najevo pouze náhodně. V podstatě se může stát, že udělá chybu agresor sám a to takovou, že jej někdo při tomto jednání někdo přímo uvidí, nebo někdo konverzaci shodou náhod objeví u zařízení oběti. Hlavní oporou by například u dětí měli být rodiče, kteří musí mít prakticky maximální kontrolu nad tím, co na počítače jejich dítěte děje. Rodiče musí mimo jiné své ratolesti poučit o možných rizicích a pravidlech používání internetu. S riziky jim sdělit, že špatné jednání někoho vůči jejich osobě lze na sociálních sítích mimo jiné řešit oznámením administrátorovi, který má na užívání sítě zásadní vliv. S dětmi musí rodiče mluvit a všimnout si jakékoliv změny v jejich chování. Mezi velká doporučení patří mimo jiné to, aby byly počítače ve společných prostorách, nikoliv v dětském pokoji, kde je těžké kontrolovat.⁴³

⁴² BITTMANNOVÁ, Lenka. *Prevence a účinné řešení šikany*. Praha: Pasparta Publishing, 2016, s .5. ISBN 978-80-88163-15-2.

⁴³ BITTMANNOVÁ, Lenka. *Prevence a účinné řešení šikany*. Praha: Pasparta Publishing, 2016, s .5. ISBN 978-80-88163-15-2.

4 Praktická část

Praktická část se skládá z výzkumu, který je proveden pomocí kvantitativní metody, konkrétně dotazníkového šetření. Touto metodou je analyzována vzdělanost žáků 2. stupně zš J.A. Komenského v oblasti kyberšikany. Dále byl proveden cílený rozhovor s pedagogem jmenované školy, který mapuje úroveň připravenosti a prevence ze strany školy.

4.1 Cíle praktické části a výzkumné otázky

Cílem této části bakalářské práce je na základě kvantitativní analýzy zjistit, na jaké úrovni je povědomí dotázaných o kyberšikaně. Dále bylo za cíl zjistit ze strany školy, jak je na tuto hrozbu připravena, kdy toto bylo provedeno formou řízeného rozhovoru s pedagogem, který se touto problematikou zabývá. V této kapitole je graficky zmapován počet evidovaných oznámení na PČR v rámci České republiky spojených s kyberšikanou od počátku 90 let do současnosti. Na základě zjištěných informací je poslední část této kapitoly věnována návrhům možné prevence.

Výzkumné otázky/Hypotézy

H1: *Úroveň znalosti žáků 2. stupně ZŠ, je v oblasti kyberšikany na dobré úrovni a jsou obeznámeni se všemi riziky, a vědí jak mají problému předcházet*

H2: *Škola se snaží o rizikách, které jsou spojené s užíváním internetu, své žáky co nejvíce informovat.*

H3: *Domnívám se, že na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovících je malý počet zjištěných případů kyberšikany.*

4.2 Metody výzkumu

Praktická část bakalářské práce obsahuje kvantitativní výzkum, jehož cílem je testování výzkumných otázek/hypotéz. Dále je proveden řízený rozhovor s pedagogem, který popisuje, jak ve věci postupuje škola.

4.2.1 Výzkumná metoda

Pro výzkum je zvoleno dotazníkové šetření, které je vytvořeno za účelem potvrzení nebo vyvrácení okruhů výzkumných otázek/hypotéz. V dotazníku se objevují uzavřené, otevřené i navazující otázky. Celková podoba dotazníku je uvedena v příloze této práce. Vyplňování dotazníku probíhalo v prostorách ZŠ J.A. Komenského v obci Čelákovice. Dotazníky společně s žádostí byly osobně předány ředitelce zš. Pro lepší přehled v bakalářské práci byly vypracovány grafy a tabulky, které znázorňují výsledky provedeného výzkumu. Dále byla v rámci praktické části užitá metoda řízeného rozhovoru s pedagogem zabývajícím se danou problematikou, jenž mapuje postup k předcházení a případné řešení kyberšikany.

4.2.2 Výzkumný vzorek

Kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření byl vytvořen pro žáky 2.stupně ZŠ J.A. Komenského Čelákovice. Pro výzkum bylo vyhotoveno 190 dotazníků a vyplněno jich bylo 181. V rámci žádosti byli všichni informováni o tom, že dotazník je zcela anonymní a dobrovolný.

4.3 Vlastní výzkum

Výzkum byl po předání proveden během dvou týdnů v prostorách zš J.A. Komenského v obci Čelákovice. Do výzkumu byli zařazeni žáci všech ročníků druhého stupně základní školy. V rámci výzkumu byly položeny otázky z okruhu týkajícího se šikany, kyberšikany a zdali tuto problematiku znají a vědí, jak jí řešit. Dotazníky, které spadají do kvantitativního výzkumu, byly v papírové podobě a byly osobně dovezeny a předány ředitelce školy. Dotazník obsahoval 15 otázek, kdy 7 z těchto otázek byly uzavřené, kde stačilo správnou odpověď pouze označit. Zbýlých 8 otázek měly kromě jasné odpovědi také odpověď volnou, tudíž musela být zapsána vlastními slovy nebo v 6 případech obsahují podotázky. Rozšířené odpovědi nebo-li podotázky obsahují otázky označené pod číslem 5.,9.,10.,13.,14.,15. Výzkumu se zúčastnilo ze 190 oslovených 181. Dále byl proveden řízený rozhovor s delegovaným pedagogem, který odpovídal na 9 předem stanovených otázek. Na základě odpovědí jsem dospěl k výsledku, který je interpretován níže.

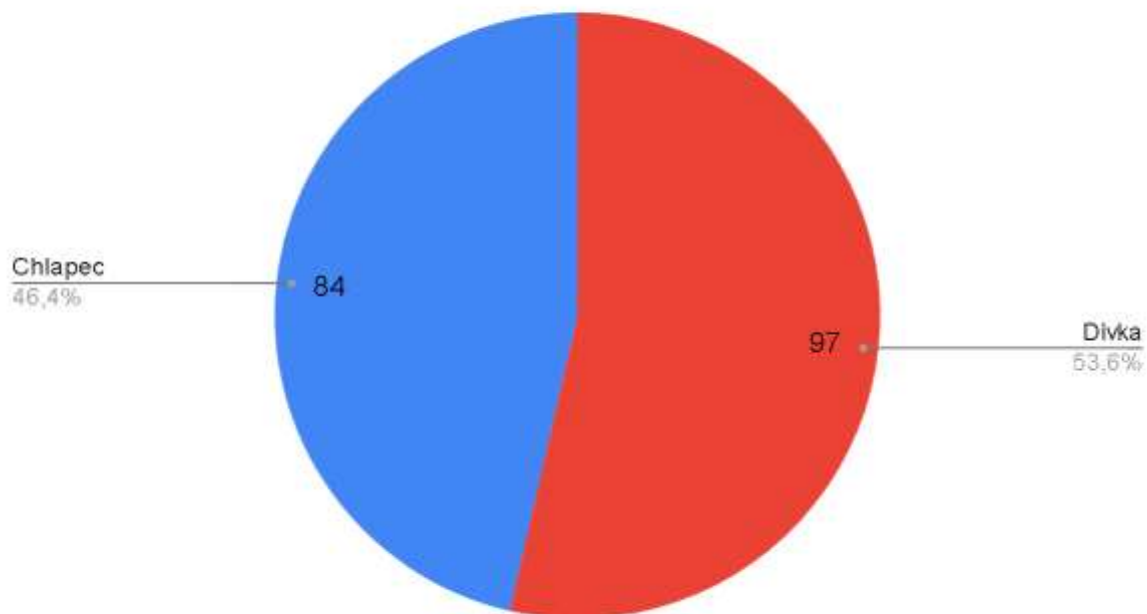
4.3.1 Interpretace výsledku

Tabulka č. 1. Pohlaví dotazovaných⁴⁴

1. Jakého jsi pohlaví?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dívka	97	46,4 %
Chlapec	84	53,6 %

Graf č.1 Pohlaví dotazovaných⁴⁵

1. Jakého jsi pohlaví?

Na grafu č.1. je znázorněno pohlaví dotazovaných žáků základní školy. Na základě zjištění, je zjevné, že se dotazníku zúčastnilo 97 dívek, což je 53,6 % dotazovaných a 84 chlapců, kdy toto je 46,4 % dotazovaných.

⁴⁴ Zdroj: Vlastní zpracování.

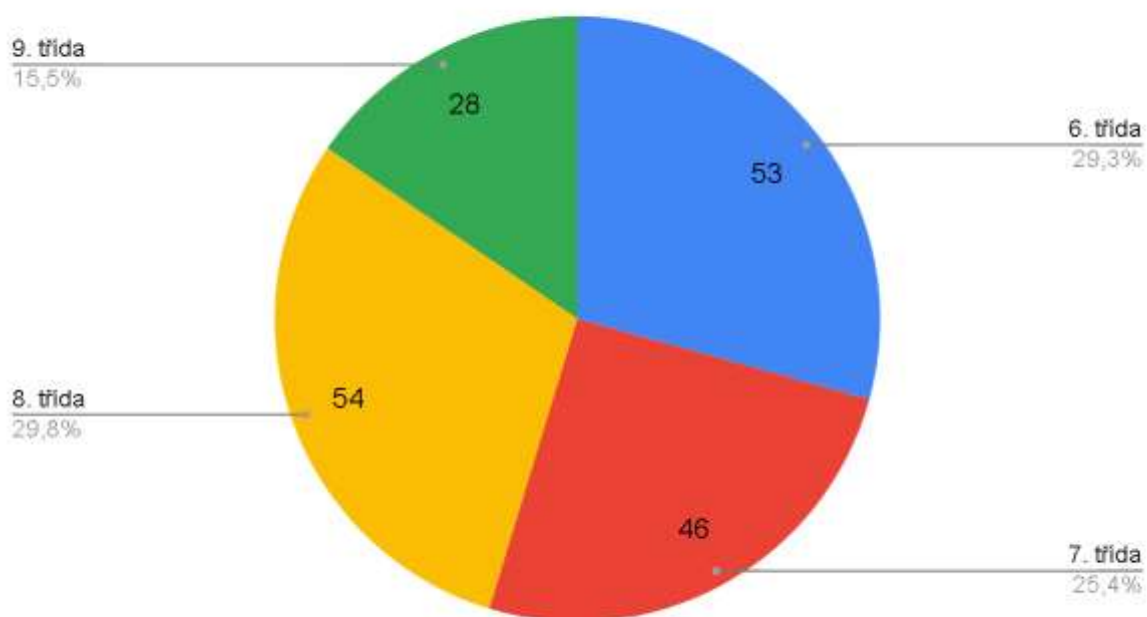
⁴⁵ Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka č. 2. Zastoupení jednotlivých tříd⁴⁶

2. Do jaké třídy chodíš?	Absolutní četnost	Relativní četnost
6. třída	53	29,3 %
7. třída	46	25,4 %
8. třída	54	29,8 %
9. třída	28	15,5 %

Graf. č. 2 Zastoupení jednotlivých tříd⁴⁷

2. Do jaké třídy chodíš?

Graf č.2. zobrazuje, kolik respondentů zastupovalo jakou třídu. Jak je z grafu viditelné, tak největší zastoupení má 8. třída a to konkrétně 54 respondentů, což je 29,8%. Druhou skupinou s největším počtem respondentů a to 53 je 6. třída, což procentuálně rovněž tvoří 29,3 %. Třetí skupinou je 7. třída, která čítá 46, což je 25,4 % respondentů. Zbylých 28 žáků zastupuje nejvyšší 9. ročník, což 15,5 % respondentů.

⁴⁶ Zdroj: Vlastní zpracování.

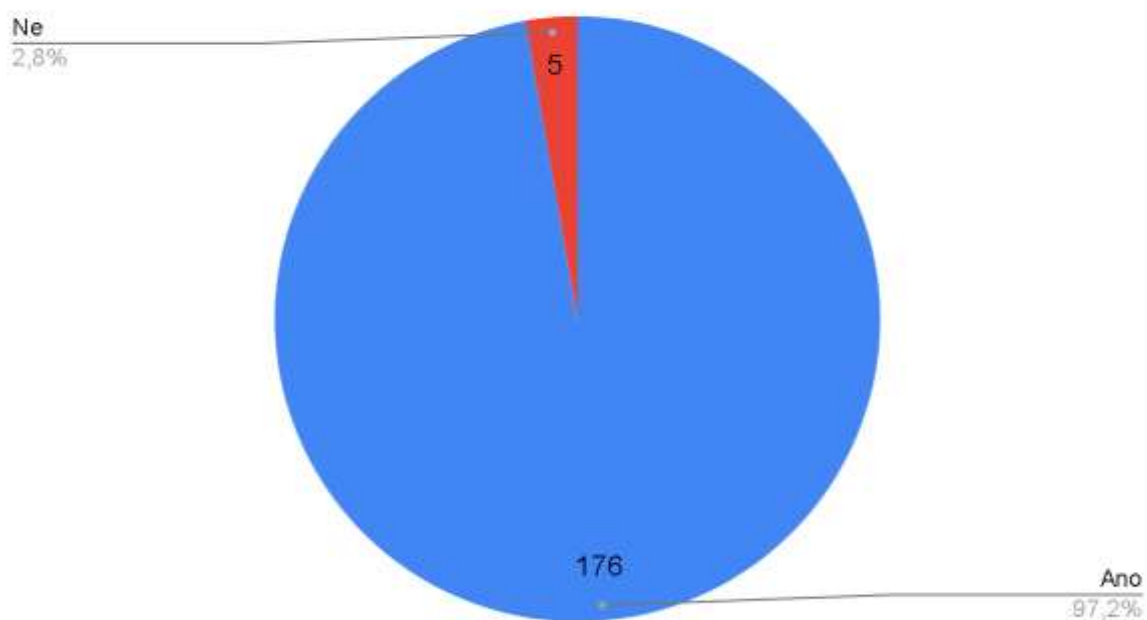
⁴⁷ Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka č.3. Používáte sociální sítě?⁴⁸

3. Používáš sociální sítě?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	176	2,8 %
Ne	5	97,2 %

Graf č.3. Používáte sociální sítě?⁴⁹

3. Používáš sociální sítě?

Grafu č.3. znázorňuje, v jak velkém počtu využívají dotazovaní sociální sítě. Vyhodnocením výsledků bylo zjištěno, že 176, což je 97,2 %, respondentů sociální sítě užívá. Zbýlých 5, což je 2,8 % respondentů sociální sítě nevyužívá.

⁴⁸ Zdroj: Vlastní zpracování.

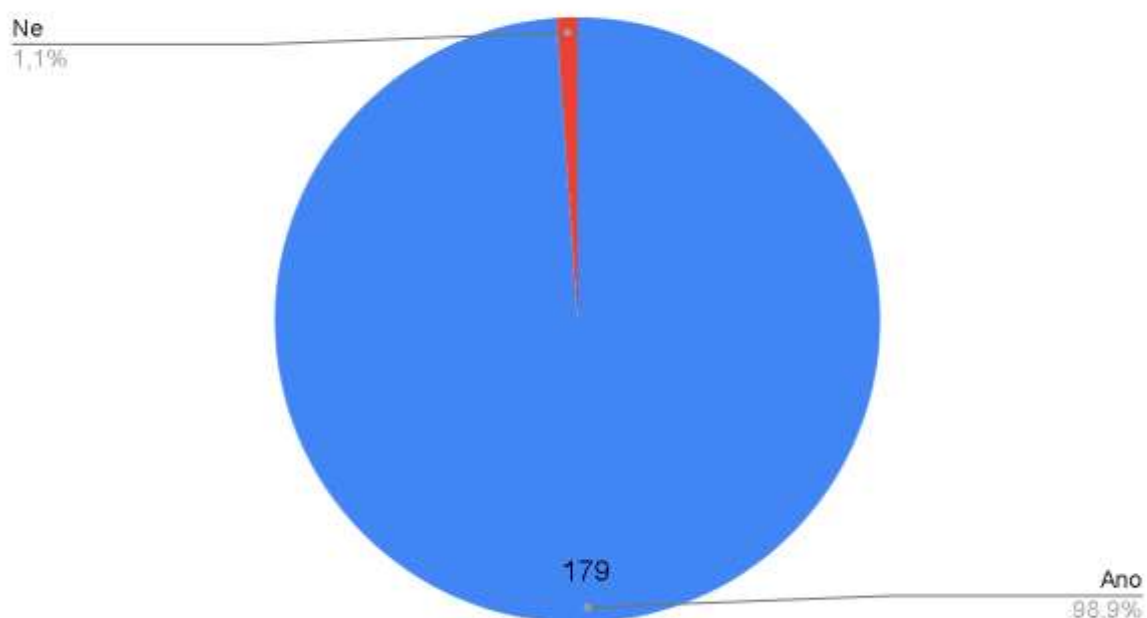
⁴⁹ Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka č.4. Víš co je šikana ?⁵⁰

4. Víš co je to šikana?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	179	98,9 %
Ne	2	1,1 %

Graf č.4. Víš co je šikana ?⁵¹

4. Víš co je to šikana?

Z grafu č.4. je zřetelné, kolik dotazovaných má pojem o tom, co je to šikana. Na základě zjištěných výsledků se ukázalo následující: 179, což je 98,9 % respondentů, si myslí, že ví, co to šikana je. Jediné 2 odpovědi ze všech dotázaných, což je 1,1 % respondentů, kteří pojem šikana neznají, patřilo chlapcům.

⁵⁰ Zdroj: Vlastní zpracování.

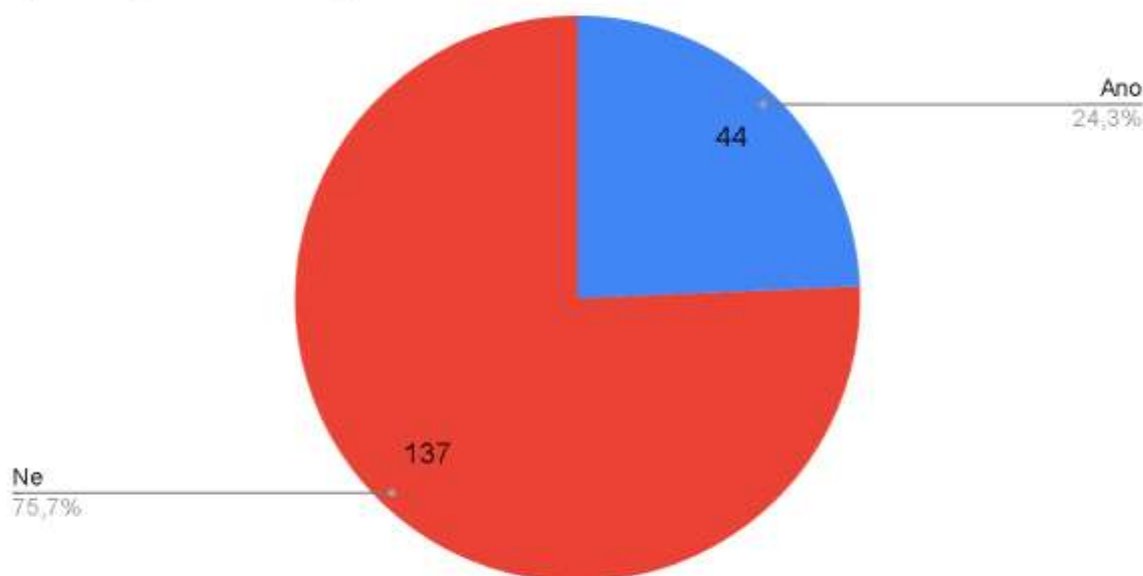
⁵¹ Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka č. 5 Setkal/a si se někdy s šikanou na internetu (tzv. Kyberšikanou) ⁵²

5. Setkal/a si se někdy s šikanou na internetu (tzv. kyberšikanou)?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	44	24,3 %
Ne	137	75,7 %

Graf č.5. Setkal/a si se někdy s šikanou na internetu (tzv. Kyberšikanou) a co si pod tímto pojmem představuješ ?⁵³

5. Setkal/a si se někdy s šikanou na internetu (tzv. kyberšikanou)?

V grafu č.5. je znázorněno, kolik dotazovaných se někdy setkala s kyberšikanou. Vyhodnocením jednotlivých dotazníků bylo zjištěno, že 137, což je 75,7% respondentů, se nikdy s kyberšikanou neseťkala. Další 44, což je 24,3% respondentů, se s kyberšikanou nějakým způsobem setkala.

⁵² Zdroj: Vlastní zpracování.

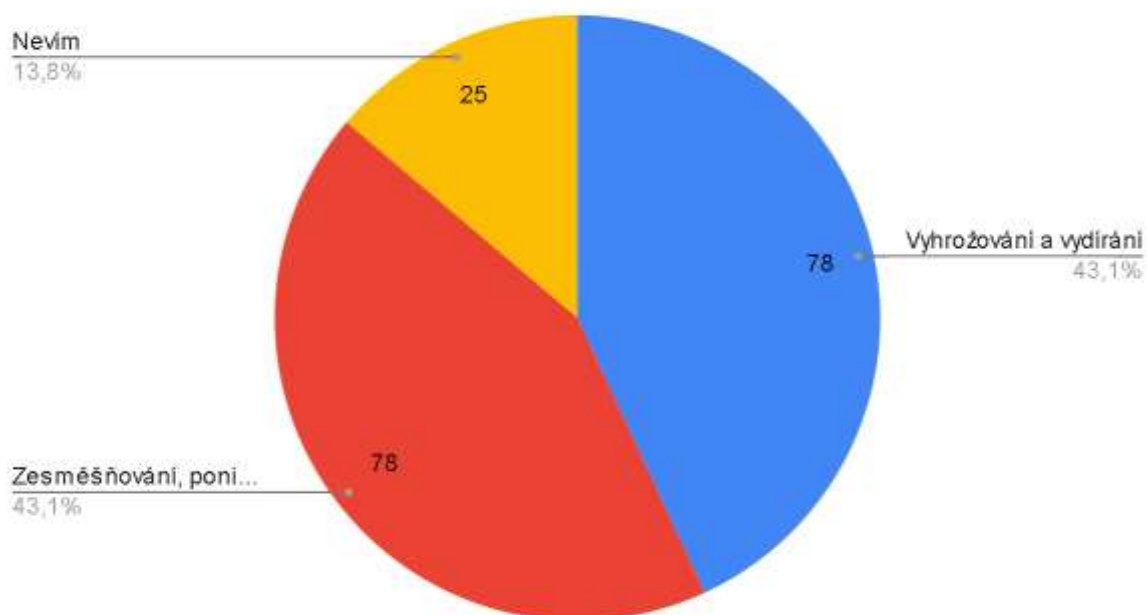
⁵³ Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka č. 6. Co si pod tímto pojmem představuješ ?⁵⁴

Co si pod tímto pojmem představuješ?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vyhrožování a vydírání	78	43,1 %
Zesměšňování, ponižování, nadávání	78	43,1 %
Nevím	25	13,8 %

Graf č.6. Co si pod tímto pojmem představuješ ?⁵⁵

Co si pod tímto pojmem představuješ?

Další graf, který spadá pod otázku č.5., vyobrazuje, co si pod pojmem kyberšikana dotazovaní představují. Vyhodnocením výsledků bylo zjištěno, že 78, což je 43,1 % respondentů, si pod tímto pojmem představuje zesměšňování, ponižování a nadávání. Dalších

⁵⁴ Zdroj: Vlastní zpracování.

⁵⁵ Zdroj: Vlastní zpracování.

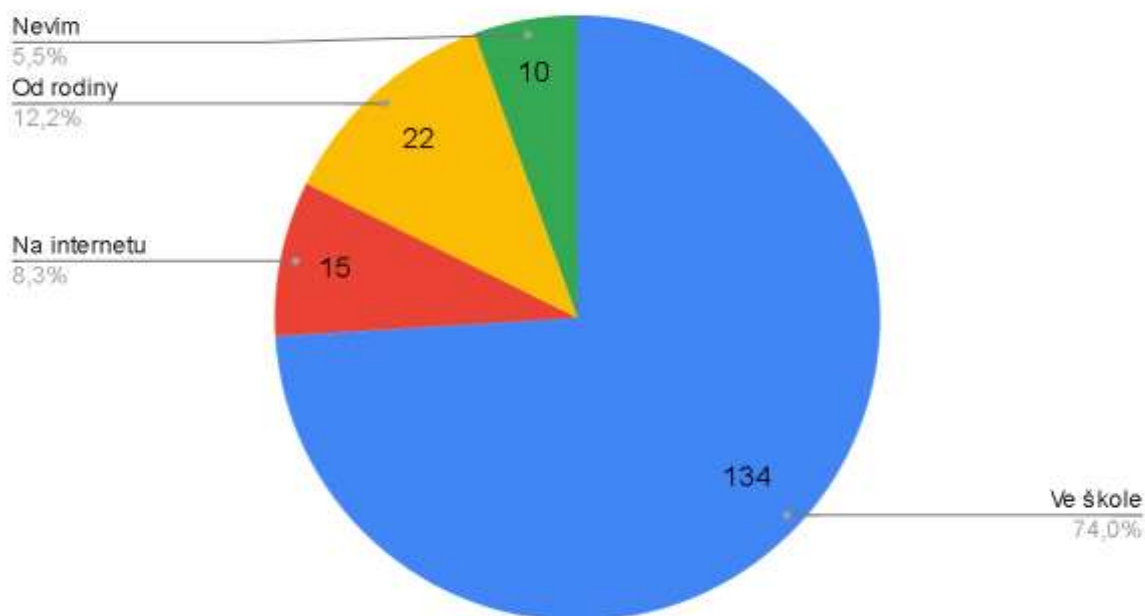
78, což je 43,1 % respondentů, si pojem kyberšikana spojuje s vyhrožováním a vydíráním. Zbýlých 25, což je 13,8 % respondentů, přesně neví, co kyberšikana je.

Tabulka č.7. Jak si se o pojmu kyberšikana dozvěděl/a ?⁵⁶

6. Jak jsi se o pojmu šikana a kyberšikana dozvěděl/a?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ve škole	134	74 %
Na internetu	15	8,3 %
Od rodiny	22	12,2 %
Nevím	10	5,5 %

Graf č.7. Jak si se o pojmu kyberšikana dozvěděl/a ?⁵⁷

6. Jak jsi se o pojmu šikana a kyberšikana dozvěděl/a?

⁵⁶ Zdroj: Vlastní zpracování.

⁵⁷ Zdroj: Vlastní zpracování.

V grafu č. je znázorněno, kde se o pojmu šikana a kyberšikana dotazování dozvěděli. Ze zjištěných výsledků vyplývá, že nejvíce o tomto problému informuje škola, konkrétně tuto odpověď ve svých dotaznících uvedlo 134, což je 74 % respondentů. Celkem 22, což je 12,2 % respondentů, o tomto tématu informovali rodiče. 15, což je 8,3 % respondentů, se o tématu dozvěděli na internetu. Skupina čítající 10, což je 5,5 % respondentů, neví, kde se to dozvěděli, nebo co vůbec uvedené pojmy znamenají.

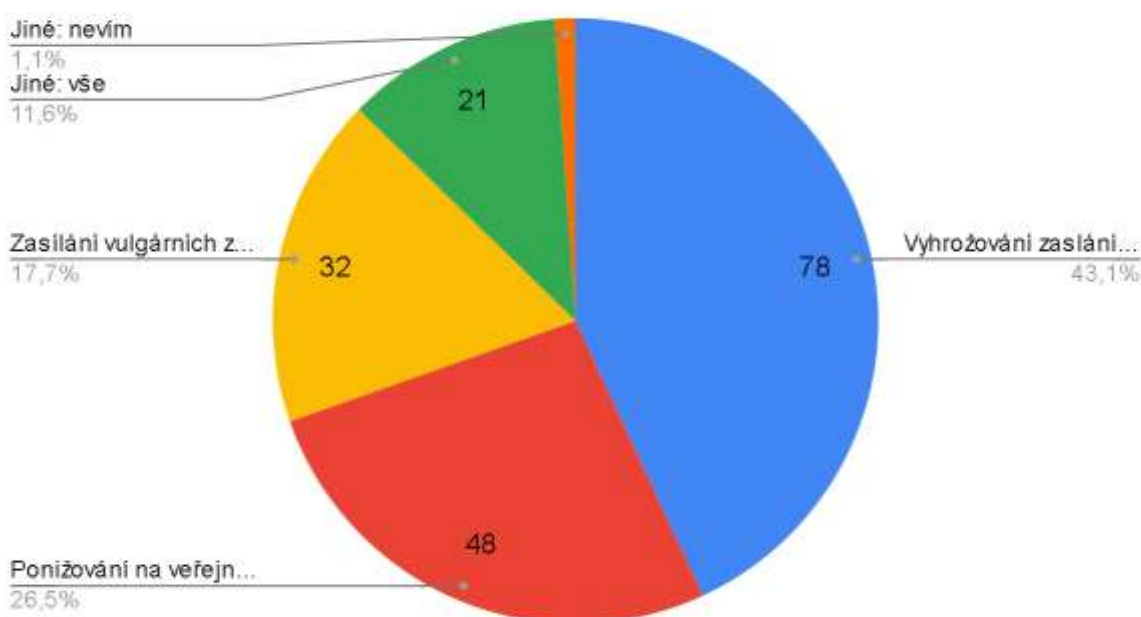
Tabulka č.8. Jaká si myslíš, že je nejčastější podoba kyberšikany ?⁵⁸

7. Jaká si myslíš, že je nejčastější podoba kyberšikany?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vyhrožování zasláním citlivých údajů	78	43,1 %
Ponižování na veřejných stránkách	48	26,5 %
Zasílání vulgárních zpráv	32	17,7 %
Jiné: vše	21	11,6 %
Jiné: nevím	2	1,1 %

⁵⁸ Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf č.8. Jaká si myslíš, že je nejčastější podoba kyberšikany ? ⁵⁹

7. Jaká si myslíš, že je nejčastější podoba kyberšikany?

V grafu č.8. je vyobrazeno, jaké nejčastější podoby kyberšikana dle dotazovaných má. Z výsledků vyplývá, že v 78 případech, což je 43,1 %, respondenti označili, že je to vyhrožování a zasílání citlivých údajů. Dalších 48, což je 26,5 % respondentů, označilo jako nejčastější podobu kyberšikany ponižování na veřejných stránkách. Přesně 32, což je 17,7 % respondentů, označilo zasílání vulgárních zpráv. 21, což je 11,6 % respondentů, uvedlo, že stejně časté jsou všechny podoby. Poslední 2, což je 1,1 % respondentů, neví jaká podoba kyberšikany je nejčastější.

Tabulka č.9. Stal/a si se někdy obětí kyberšikany?⁶⁰

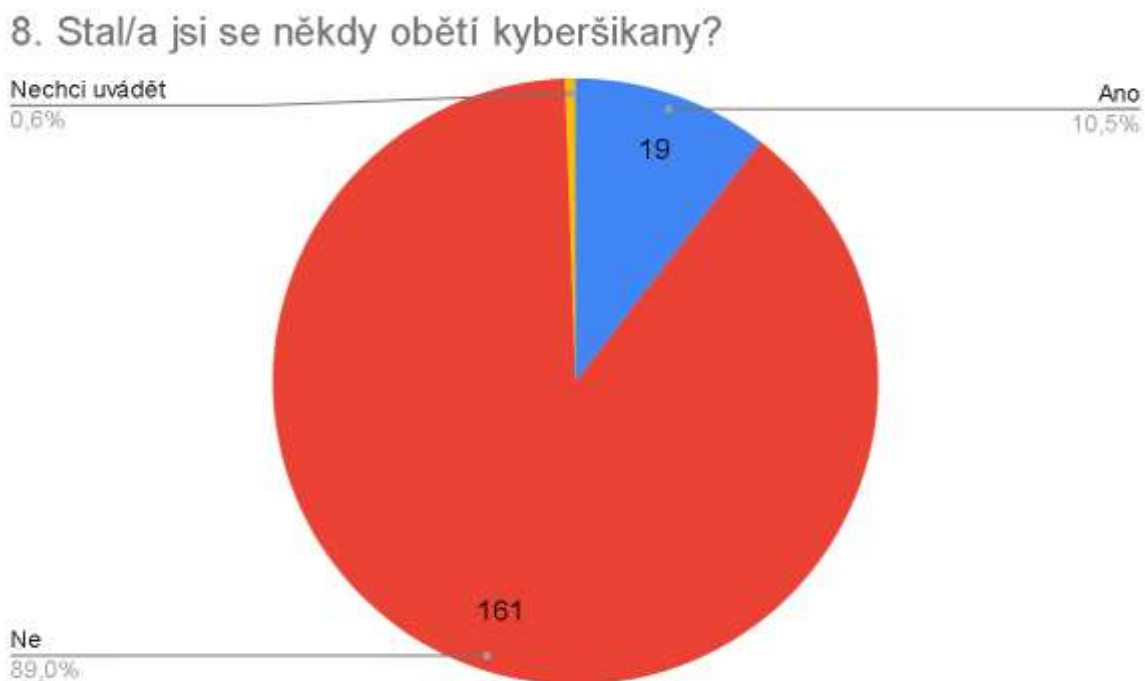
8. Stal/a jsi se někdy obětí kyberšikany?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	19	10,5 %
Ne	161	89 %
Nechci uvádět	1	0,5 %

⁵⁹ Zdroj: Vlastní zpracování.

⁶⁰ Zdroj: Vlastní zpracování.

K této otázce se vztahují dle kritérií celkem 3 grafy s příslušnými tabulkami.

Graf č.9. Stal/a jsi se někdy obětí kyberšikany ?⁶¹

Graf č.9. znázorňuje kolik dotazovaných se stalo obětí kyberšikany. Na základě vyhodnocených výsledků bylo zjištěno, že 161, což je přesně 89 % respondentů, se obětí kyberšikany nestalo. Celkem 19, což je 10,5 % respondentů, si myslí, že se obětí nějaké podoby kyberšikany stali. Poslední dotázaný, které zastává 0,6 %, se odmítl vyjádřit.

Tabulka č.10. Oběti kyberšikany ?⁶²

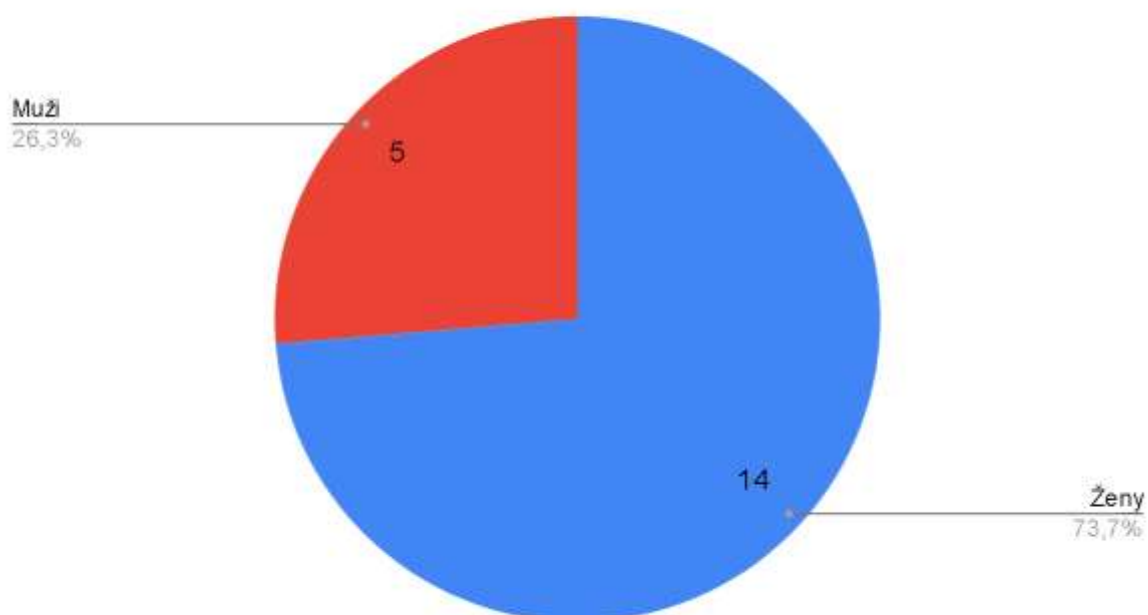
Oběti kyberšikany	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ženy	14	73,7 %
Muži	5	26,3 %

⁶¹ Zdroj: Vlastní zpracování.

⁶²Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.10. Oběti kyberšikany.⁶³

Oběti kyberšikany

V tomto grafu je znázorněno k jakému pohlaví se dotazovaní, kteří byli dle svého názoru obětí kyberšikany hlásí. Dle vyhodnocených výsledků z celkového počtu 19 respondentů, celkem 14, což je 73,7 % respondentů, jsou dívky. Zbylí 4, což je 26,3 % respondentů, jsou chlapci.

Tabulka č.11. V jakém ročníku se vyskytuje kyberšikana nejčastěji ?⁶⁴

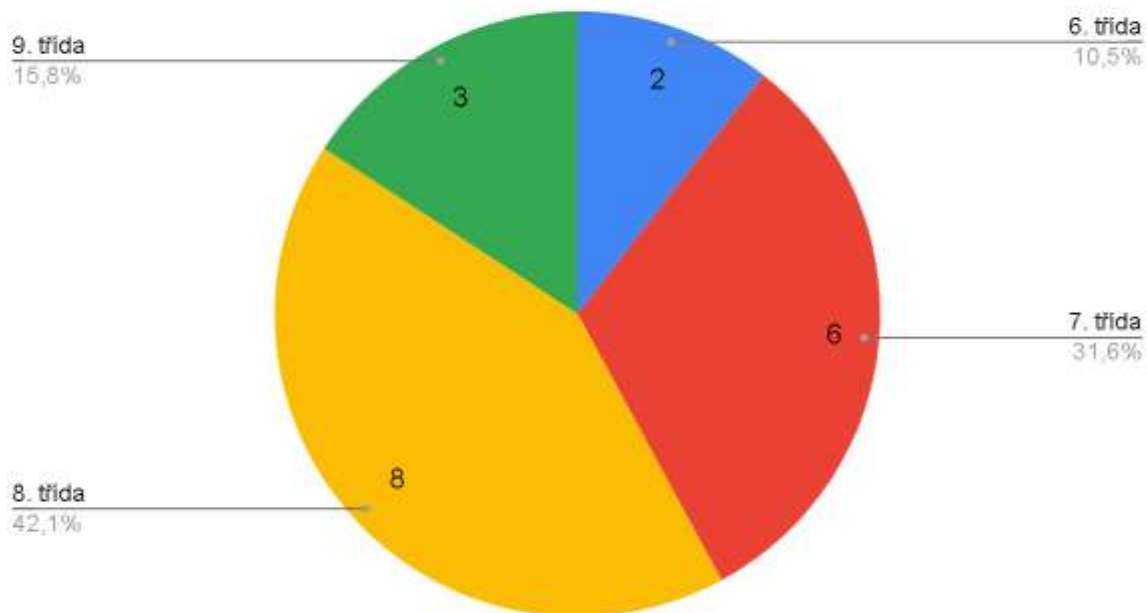
V jakém ročníku se vyskytuje kyberšikana nejčastěji?	Absolutní četnost	Relativní četnost
6. třída	2	10,5 %
7. třída	6	31,6 %
8. třída	8	42,1 %
9. třída	3	15,8 %

⁶³ Zdroj: Vlastní zpracování

⁶⁴ Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.11. V jakém ročníku se vyskytuje kyberšikana nejčastěji ?⁶⁵

V jakém ročníku se vyskytuje kyberšikana nejčastěji?

V tomto grafu je znázorněno z jaké třídy dotazování jsou. Z výsledků je zjevné, že největší skupinu 8, což je 42,1 % respondentů, zastává 8. třída. Ze 7. třídy je dle dostupných výsledků celkem 6, což 31,6 % respondentů. Z 9. třídy jsou 3, což je 15,8 % respondentů, zbylí 2, což je 10,5 % respondentů v době vyplňování dotazníků chodilo do 6. třídy.

Tabulka č.12. Jak jsi to řešil/a ?⁶⁶

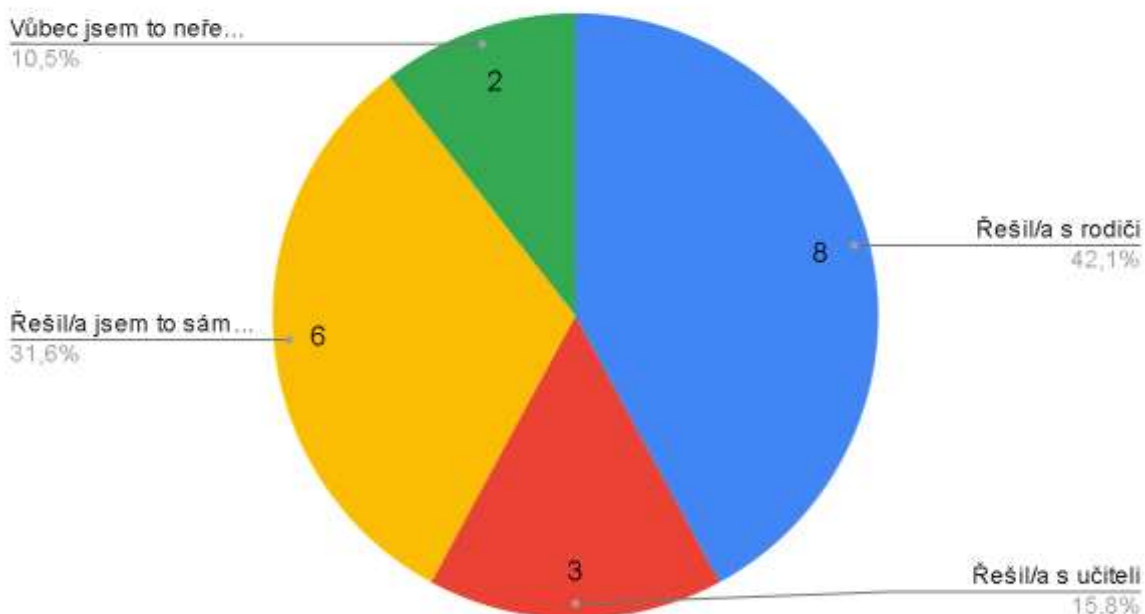
9. Jak jsi to řešil/a?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Řešil/a s rodiči	8	42,1 %
Řešil/a s učiteli	3	15,8 %
Řešil/a jsem to sám/sama	6	31,6 %
Vůbec jsem to neřešil/a	2	10,5 %

⁶⁵ Zdroj: Vlastní zpracování

⁶⁶ Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.12. Jak jsi to řešil/a ?⁶⁷

9. Jak jsi to řešil/a?

Graf č.12. zobrazuje, jak dotazovaní, kteří se domnívají, že byly obětí nějakého druhu kyberšikany, tento problém řešili. Z dostupných výsledků vyplývá, že celkem 8, což je 42,1 % respondentů, to řešilo s rodiči. 6, což je 31,6 % respondentů, řešili problém nějakým způsobem sami. Ve 3 případech, což je 15,8 % respondentů, byla věc řešena s učiteli. Zbylí dva respondenti, což je 10,5 %, to vůbec neřešili. V této otázce nebyla ani jedním z respondentů vyplněna podotázka.

Tabulka č.13. Stal/a se někdy obětí kyberšikany někdo z tvého okolí ?⁶⁸

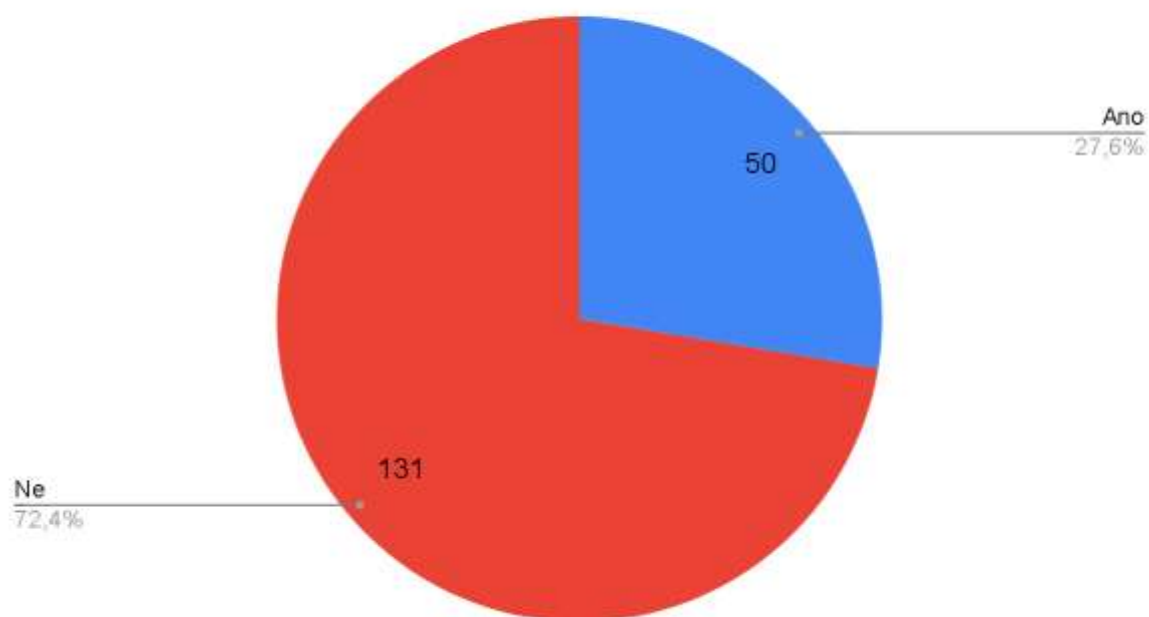
10. Stal/a se někdy obětí kyberšikany někdo z tvého okolí?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	50	72,4 %
Ne	131	27,6 %

⁶⁷ Zdroj: Vlastní zpracování

⁶⁸ Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.13. Stal/a se někdy obětí kyberšikany někdo z tvého okolí ?⁶⁹

10. Stal/a se někdy obětí kyberšikany někdo z tvého okolí?

V grafu č.13. je vyobrazeno, kolik z dotazovaných měli ve svém okolí někoho, kdo se stal obětí kyberšikany. Většina dotazovaných tedy 131, což je 72,4 % respondentů uvedlo, že nikoho takového ve svém okolí nemají. Celkem 50, což je 27,6 % respondentů, uvedlo, že byl někdo v jejich okolí obětí nějakého druhu kyberšikany.

Tabulka č.14. Jak se to řešilo ?⁷⁰

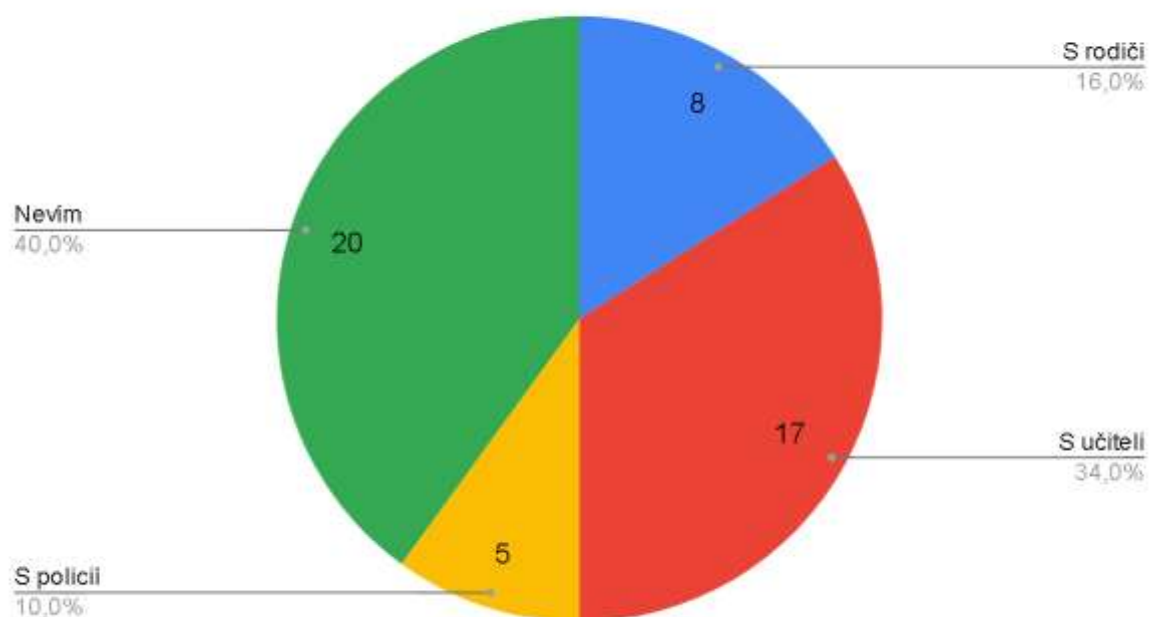
Jak se to řešilo?	Absolutní četnost	Relativní četnost
S rodiči	8	16 %
S učiteli	17	34 %
S policií	5	10 %
Nevím	20	40 %

⁶⁹ Zdroj: Vlastní zpracování

⁷⁰ Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.14. Jak se to řešilo ?⁷¹

Jak se to řešilo?

Graf, který je výše, zobrazuje rozšířenou část otázky č.10, kde 50 dotázaných uvedlo, že byl někdo v jejich okolí obětí kyberšikany. Na základě zjištěných výsledků nejpočetnější skupina čítající 20, což je přesně 40 % respondentů, neví jak, byla věc řešena. Druhá skupina, do které se člení 17, což je přesně 34 % respondentů, tvrdí, že věc byla řešena s učitelem. Zbylá skupiny čítající 8, což je přesně 16% respondentů, tvrdí, že věc byla řešena s rodiči.

Tabulka č.15. Stal si se někdy svědkem kyberšikany ?⁷²

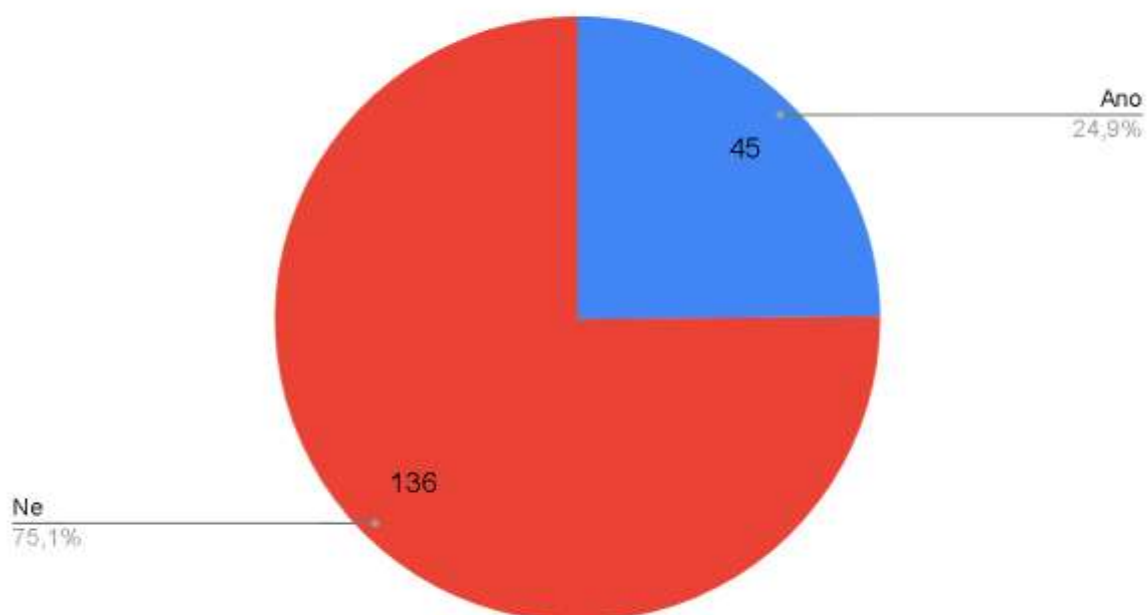
11. Stal/a jsi se někdy svědkem kyberšikany?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	45	24,9 %
Ne	136	75,1 %

⁷¹Zdroj: Vlastní zpracování

⁷² Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.15. Stal si se někdy svědkem kyberšikany ?⁷³

11. Stal/a jsi se někdy svědkem kyberšikany?

V grafu č.15. je zobrazeno, kolik dotazovaných se stalo svědky kyberšikany. Po vyhodnocení výsledků bylo zjištěno, že 136, což je 75,1 % respondentů, nebylo svědky kyberšikany. Zbýlých 45, což je 24,9 % respondentů, se domnívá, že svědky kyberšikany byli.

Otázka č.16. Setkala jsi se někdy s někým, kdo někoho na internetu šikanoval ?⁷⁴

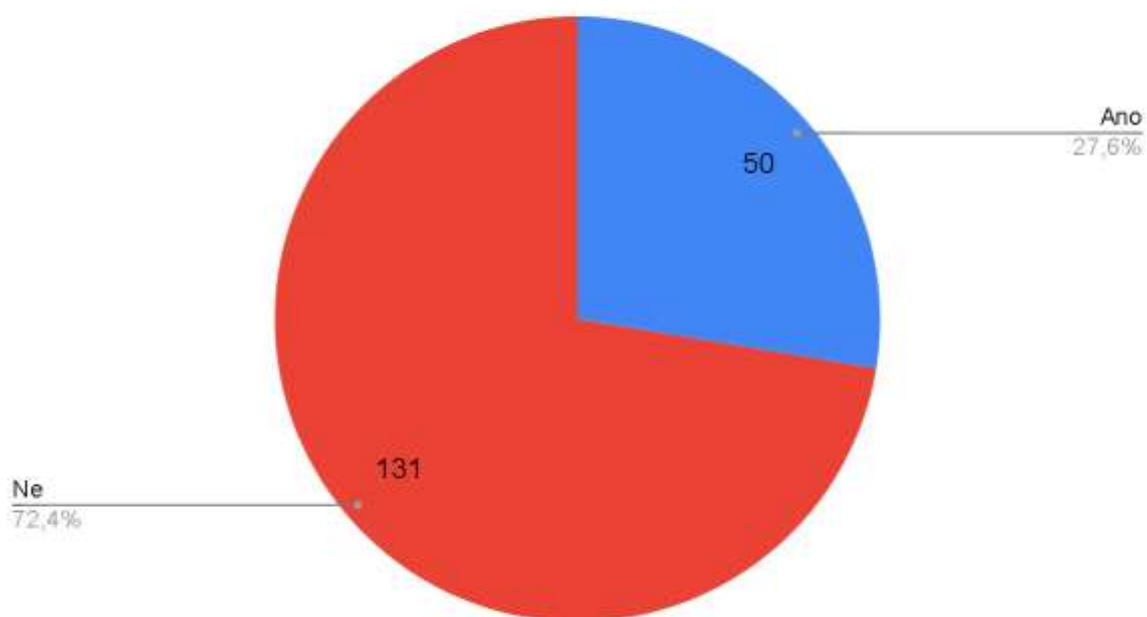
12. Setkal/a jsi se s někým, kdo někoho na internetu šikanoval?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	50	27,6 %
Ne	131	72,4 %

⁷³ Zdroj: Vlastní zpracování

⁷⁴ Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.16. Setkal/a jsi se s někým, kdo někoho na internetu šikanoval ?⁷⁵

12. Setkal/a jsi se s někým, kdo někoho na internetu šikanoval?

Graf č.16. Vyobrazuje, kolik dotazovaných se setkali s osobou, která někoho nějakým způsobem na internetu šikanovala. Na základě výsledků lze domnívat, že 131 což je 72,4 % respondentů, se s nikým takovým nesetkali. Zbýlých 50 respondentů, což je 27,6 % se domnívá, že se s někým takovým setkali.

Tabulka č.17. Vysvětloval/la ti někdo učitel nebo rodič, co máš dělat, když se tě někdo pokouší šikanoval na internetu?⁷⁶

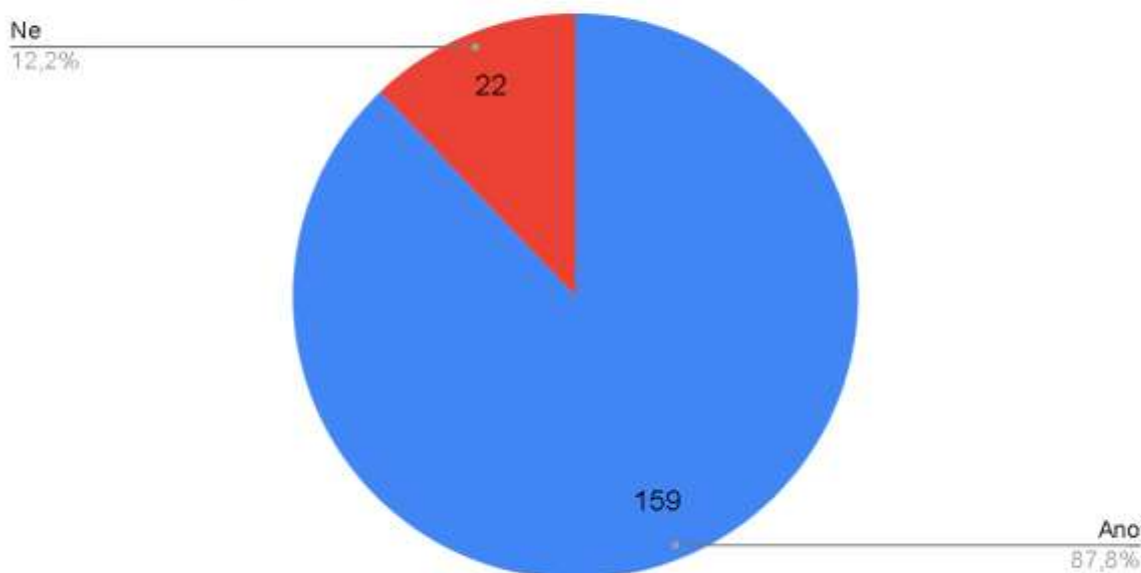
13. Vysvětloval ti někdo (učitel nebo rodič), co máš dělat, když se tě někdo pokouší šikanoval na internetu?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	159	87,8 %
Ne	22	12,2 %

⁷⁵ Zdroj: Vlastní zpracování

⁷⁶ Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č.17. Vysvětloval/la ti někdo učitel nebo rodič, co máš dělat, když se tě někdo pokouší šikanovat na internetu?⁷⁷

13. Vysvětloval ti někdo (učitel nebo rodič), co máš dělat, když se tě někdo pokouší šikanovat na internetu?

V grafu č.17. je znázorněno, zda dotazovaným někdo vysvětloval, jak postupovat v případě, že se je někdo pokouší šikanovat na internetu. Velká skupina čítající 159 respondentů, což je 87,8 %, uvedla že ano. Zbýlých 22 respondentů, což je 12,2% uvedlo, že jim nikdo jak postupovat nevysvětlil.

Tabulka č.18. Jak by jsi postupoval/a ?⁷⁸

Jak by jsi postupoval/a?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nahlášení policii	8	4,4 %
Nahlášení učiteli	3	1,7 %
Nahlášení rodiči	56	30,9 %
Svěření se dospělému	30	16,6 %

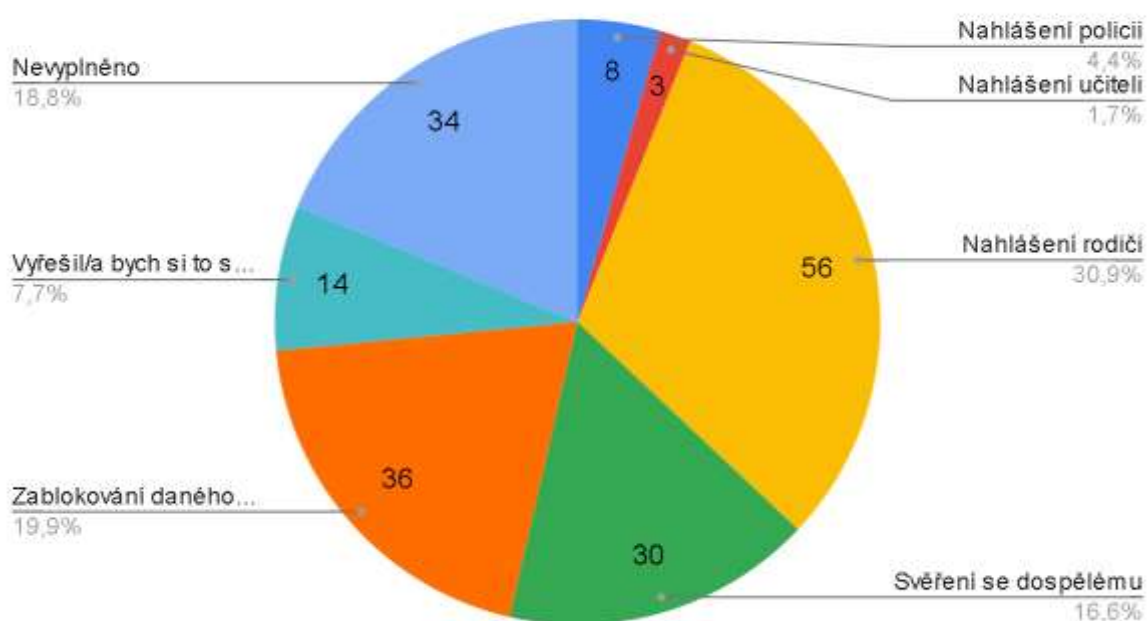
⁷⁷ Zdroj: Vlastní zpracování

⁷⁸ Zdroj: Vlastní zpracování

Zablokování daného účtu	36	19,9 %
Vyřešil/a bych si to sám/sama	14	7,7 %
Nevyplněno	34	18,8 %

Graf č.18. Jak by jsi postupoval/a ?⁷⁹

Jak by jsi postupoval/a?

V tomto grafu je znázorněno, jak by dotázaní postupovali v případě, že by se je někdo pokoušel šikanovat na internetu. Dle výsledku 56 respondentů, což je 30,9 %, uvedlo, že by to nahlásili rodičům. 36 respondentů, což je 19,9 %, by věc řešili zablokováním agresora. Dalších 14 respondentů, což je 7,7 %, by problém řešili sami. 8, což je 4,4 %, by věc oznámili na policii a 3 respondenti, což je 1,7 %, by to oznámili učiteli. Zbýlých 34, což je 18,8 % respondentů, se nevyjádřilo.

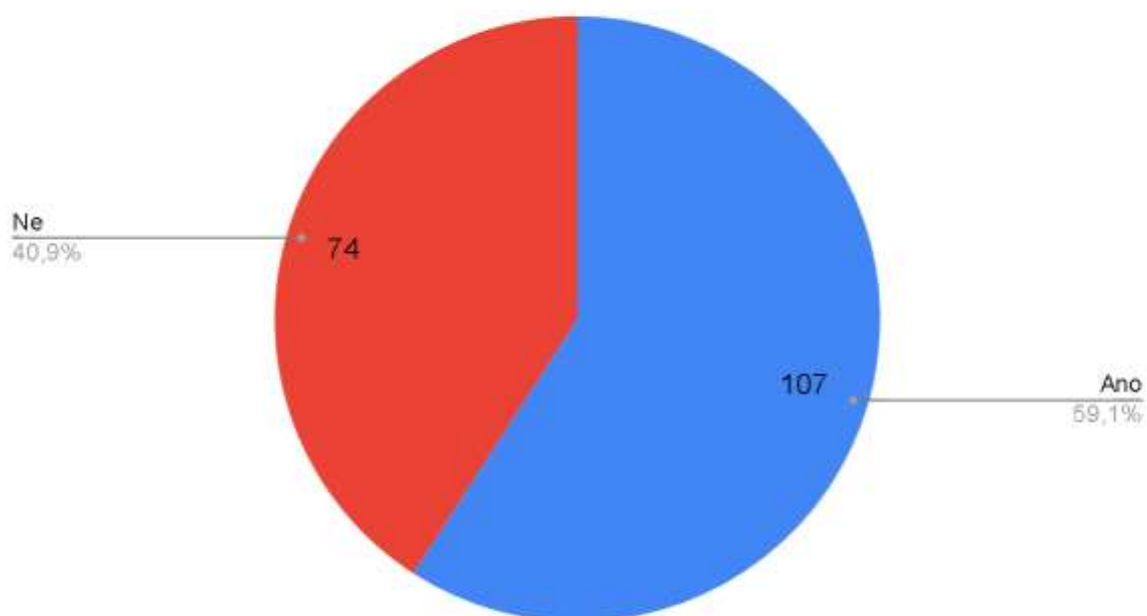
⁷⁹ Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č.19. Víš jak se vyhnout tomu, aby si se nestal/la obětí kyberšikany ?⁸⁰

14. Víš jak se vyhnout tomu, aby si se stal/a obětí kyberšikany?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	107	59,1 %
Ne	74	40,9 %

Graf č.19. Víš jak se vyhnout tomu, aby si se stal/a obětí kyberšikany ?⁸¹

14. Víš jak se vyhnout tomu, aby si se stal/a obětí kyberšikany?

Graf č.19. zobrazuje, kolik dotázaných ví, jak se vyhnout kyberšikaně. Na základě zjištěných výsledků lze mít za to, že jak se kyberšikaně vyhnout ví 107, což je 59,1 % respondentů. Dalších 74, což je 40,9 %, to neví.

⁸⁰ Zdroj: Vlastní zpracování

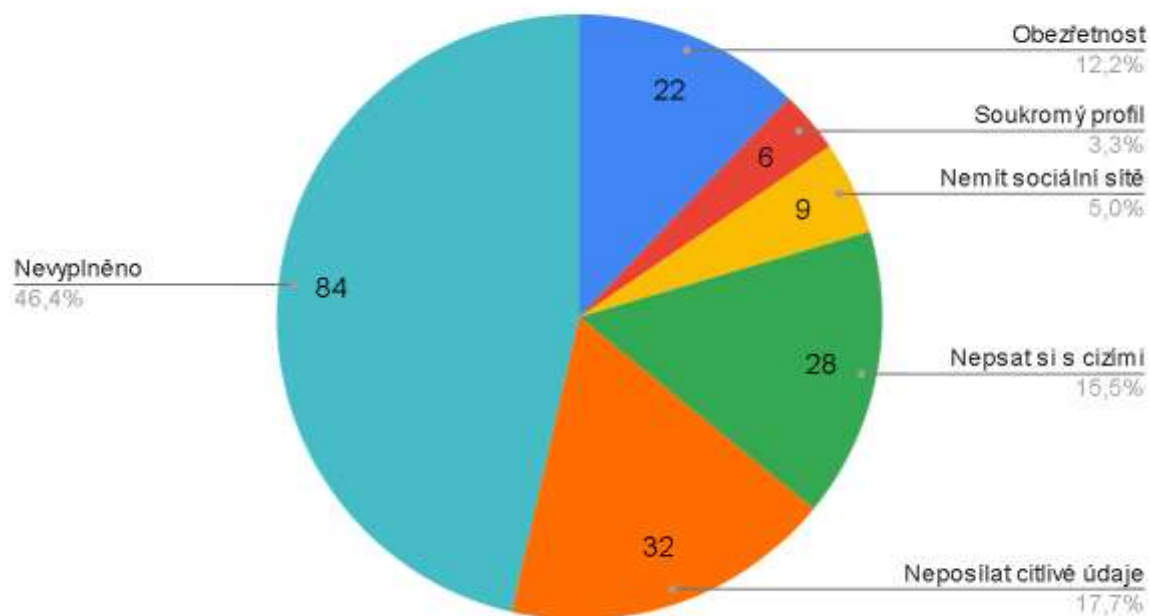
⁸¹ Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č.20. Jak se vyhnout kyberšikaně ?⁸²

Jak se vyhnout kyberšikaně?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Obezřetnost	22	12,2 %
Soukromý profil	6	3,3 %
Nemít sociální sítě	9	5,0 %
Nepsat si s cizími	28	15,5 %
Neposílat citlivé údaje	32	17,7 %
Nevyplněno	84	46,4 %

Graf č.20. Jak se vyhnout kyberšikaně ?⁸³

Jak se vyhnout kyberšikaně?

V tomto grafu, který rozšiřuje otázku č.14., je zobrazeno, jak konkrétně by dotazovaní předcházeli tomu, aby se stali obětí kyberšikanů. Po vyhodnocení výsledků bylo zjištěno, že

⁸² Zdroj: Vlastní zpracování

⁸³ Zdroj: Vlastní zpracování

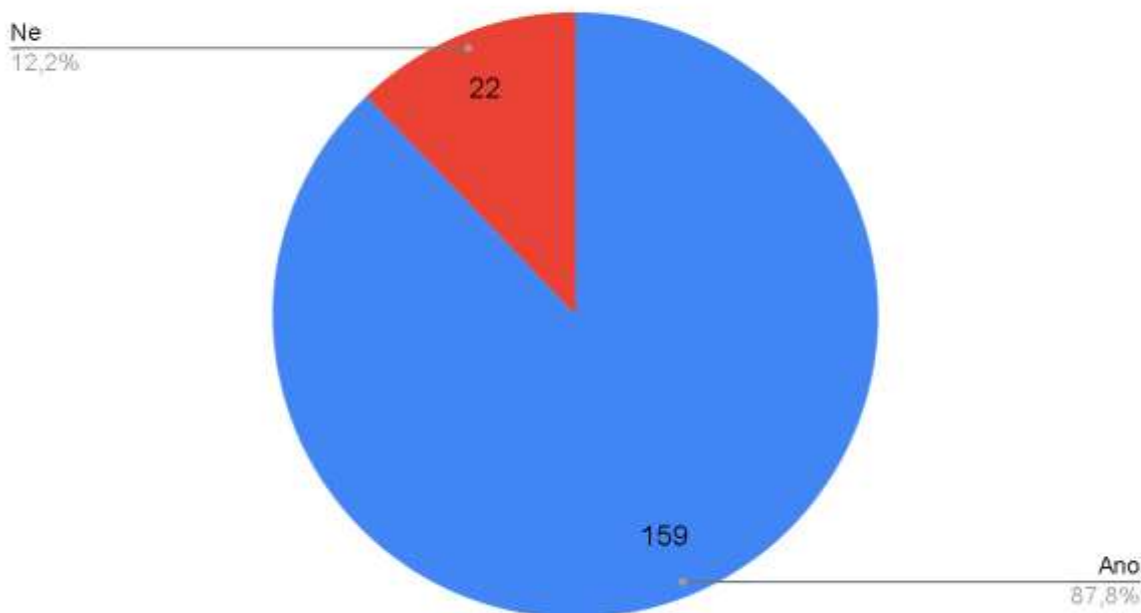
32, což je 17,7 % respondentů, označilo možnost neposílat citlivé údaje. Možnost nepsat si s cizími lidmi označilo 28, což je 15,5 % respondentů. Obezřetnost byla vybrána 22 respondenty, což je 12,2 %. Možnost nemít sociální sítě označilo 9, což je přesně 5 % respondentů. Soukromý profil označilo 6 respondentů, což je 3,3 %. Ostatních 84, což je 46,4 % respondentů, se nevyjádřilo.

Tabulka č.21. Pomohl/a bys někomu pokud by byl obětí kyberšikany?⁸⁴

15. Pomohl/a bys někomu pokud by byl obětí kyberšikany?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	159	87,8 %
Ne	22	12,2 %

Graf č.21. Pomohl/a bys někomu pokud by byl obětí kyberšikany ?⁸⁵

15. Pomohl/a bys někomu pokud by byl obětí kyberšikany?

⁸⁴ Zdroj: Vlastní zpracování

⁸⁵ Zdroj: Vlastní zpracování

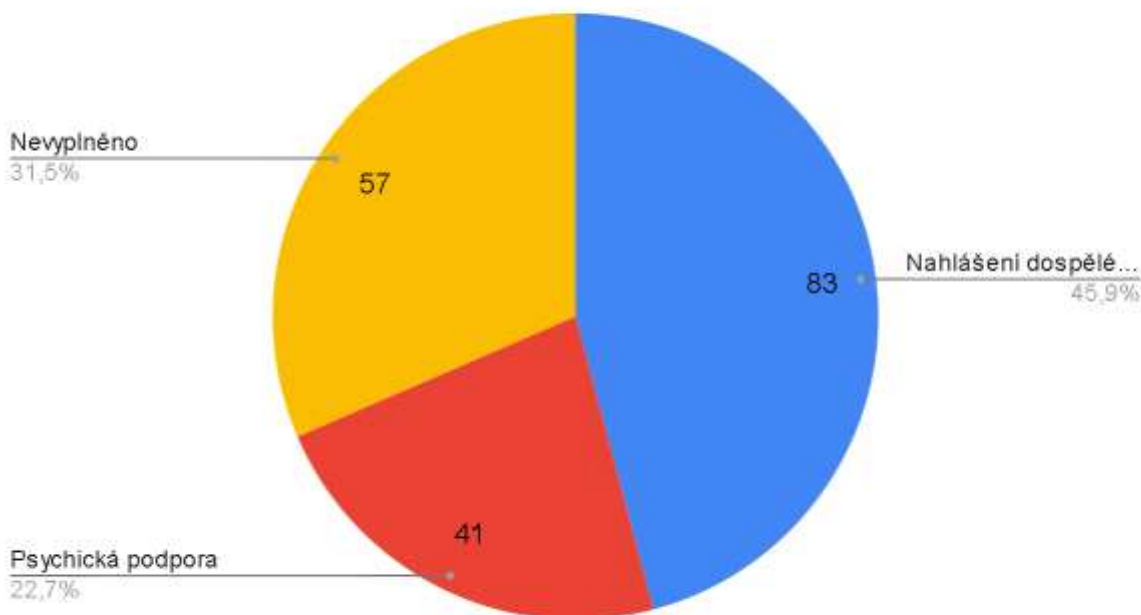
Na grafu č.15 je znázorněno, zda-li by dotazování pomohli oběti kyberšikany. Po vyhodnocení výsledků z jednotlivých dotazníků je zjevné, že by obětem pomohlo celkem 159, což 87,8 % respondentů. Zbýlých 22, což je 12,2 % respondentů, by obětem nepomohlo.

Tabulka č.22. Jak bys pomohl/a oběti kyberšikany ?⁸⁶

Jak bys pomohl/a oběti kyberšikany?	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nahlášením dospělé osobě	83	45,9 %
Psychická podpora	41	22,7 %
Nevyplněno	57	31,5 %

Graf č.22. Jak bys pomohl/a oběti kyberšikany ?⁸⁷

Jak bys pomohl/a oběti kyberšikany?

Tento graf vyobrazuje rozšířenou odpověď otázky č.15, kde dotazování odpovídají, jak konkrétně by obětem kyberšikany pomohli. Největší skupina, která čítá 83, což je 45,9 %

⁸⁶ Zdroj: Vlastní zpracování

⁸⁷ Zdroj: Vlastní zpracování

respondentů, by věc hlásila rodičům. Dalších 41, což je 22,7 % respondentů, by působili jako psychická podpora. Zbylých 57, což je 31,5 %, odpověď nevyplnili.

Řízený rozhovor s delegovaným pedagogem

1. Otázka: Jak dlouho na škole učíte ?

Odpověď: *Na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovících učím 17 rokem.*

2. Otázka: Setkal jste se někdy se šikanou na vaší škole ?

Odpověď: *Ano*

3. Otázka: Obrátil se na Vás někdy žák, který byl šikanován s žádostí o pomoc ?

Odpověď: *Ano - Přesně si nepamatuji, ale myslím že se jednalo o 6 případů.*

4. Otázka: Obrátil se na Vás někdy žák, který byl šikanován na internetu s žádostí o pomoc ?

Odpověď: *Ano - Šlo o nevhodné chování vůči dané osobě na sociálních sítích.*

5. Otázka: Jednalo se skutečně o prokázanou kyberšikanu ?

Odpověď: *Ano - Přesně si nepamatuji kolikrát to bylo, ale myslím že se jednalo o 3 případy.*

6. Otázka: Jak problémy s žáky řešíte ?

Odpověď: *Řeším mimo jiné i například problémy s přihlášením do školního informačního systému a systému řízení výuky, ale to ani není předmětem této otázky. V rámci kyberšikany nejvíce řeším její prevenci.*

7. Otázka: Jak kyberšikanu řešíte ? Máte nějaký předpis ?

Odpověď: *Kyberšikanu řešíme individuálně, společně s metodikem primární prevence, který má své postupy.*

8. Otázka: Probíhá na vaší škole nějaká prevence, která by měla pomoci žákům, jak kyberšikaně předcházet ?

Odpověď: *Ano - A to ve výuce i externě.*

9. Otázka: Máte nějaký návrh, jak prevenci ještě zlepšit ?

Odpověď: *Ne*

4.3.2 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkum byl proveden, pomocí kvantitativní metody, kdy byl ke sběru dat použit dotazník, na který dotazovaní mladiství, kteří byli žáci 2. stupně ZŠ. Žáci odpovídali anonymně a dobrovolně. Na základě analýzy provedené dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, zda stanovené hypotézy byly potvrzeny nebo vyvráceny. Dále byl proveden řízený rozhovor s pedagogem, který se zabývá problematikou kyberšikany, který si klade za cíl zjistit, jak se k této problematice staví sledovaná škola, jak jeho výpověď koresponduje s teorií a výsledky dotazníkového šetření.

H1: Úroveň znalosti žáků 2. stupně ZŠ, je v oblasti kyberšikany na dobré úrovni a jsou obeznámeni se všemi riziky a vědí, jak mají problému předcházet.

(Data jsou použity z odpovědí 3,4,5,7, 14,15)

Na základě zjištěného výsledku z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že ze všech 181 respondentů, nežívá sociálních sítích pouze 5 dotázaných, čímž tvoří menšinu v celé skupině. V následující otázce č.4. byli žáci dotazováni, zda-li vědí, co je pojem šikana. V tomto případě, kromě 2, což je 1,1 %, o tomto pojmu slyšeli. Dle vyhodnocení otázky číslo 5., celkem 44 respondentů, což je 24,3 % uvedlo, že se s kyberšikanou setkali. Otázka číslo 5. obsahuje dodatkovou část, kde je dotaz, co si pod tímto pojmem žáci představují. Celkem 156 dotazovaných uvedlo smysluplný důvod, zbylých 25, netuší, co to pojem kyberšikana přesně znamená. Vyhodnocením otázky č.7. bylo dle výsledků zjištěno, že 78 dotazovaných si myslí, že nejčastější podobou kyberšikany je vyhrožování zasíláním citlivých údajů. 48 žáků si myslí, že se jedná o ponižování na veřejných stránkách. 32 označilo, že to je zasílání vulgárních zpráv, 21 označilo, že jsou to všechny možnosti a zbylí označili, že to je něco jiného, ale netuší co. Na základě vyhodnocení otázky č.14., která se skládá ze 2 částí. Cílem otázky č. 14 je zjistit, zda-li žáci vědí, jak se vyhnout kyberšikaně. V první části odpovědělo 107 dotazovaných, že ví, jak se kyberšikaně vyhnout. Zbytek žáků označilo, že neví, jak by se vyhnuli kyberšikaně. V druhé části, která si klade za cíl zjistit, jak konkrétně, by se respondenti šikaně vyhnuli, 84

žáků nic nenapsalo. Z těch kteří odpověď vyplnili, tak 32 dotazovaných by neposílali citlivé údaje, 28 by si nepsalo s cizími lidmi, 22 by zvolilo obezřetnost, 9 vidí v řešení v tom, že je lepší nemít sociální sítě a 6 by věc řešilo zabezpečeným soukromým profilem. V 15. otázce, která je rozdělena na dvě části, respondenti odpovídají na to, jestli by pomohli oběti kyberšikany a jak by jejich pomoc vypadala. Na základě analýzy byl zjištěn následující výsledek: 159 dotazovaných označilo, že by obětem pomohlo, zbylých 22 označilo že ne. Ze 159 dotazovaných, kteří by obětem byli ochotni pomoci, by 83 věc nahlásili dospělé osobě, 41 by se snažilo být psychickou podporou a zbylých 35 se nevyjádřilo.

Na základě okruhu otázek, které byly stanoveny z 1. hypotézy, bylo vyhodnocení dotazníku shledáno jako kladné. Ve výsledku, vyjma pár případů, se velká část respondentů nějakým způsobem s pojem kyberšikany setkala a zhruba ví, o jaké nebezpečí se může jednat, a dokonce i převážná část ví, jak se dá tomuto nebezpečí předcházet nebo se před ním bránit. Na základě vyhodnocení, které je uvedeno výše, vyplývá, že hypotéza H1, „Úroveň znalosti žáků 2. stupně ZŠ je v oblasti kyberšikany na dobré úrovni a jsou obeznámeni se všemi riziky a vědí, jak mají problému předcházet” je potvrzena.

H2: Škola se snaží o rizikách, které jsou spojené s užíváním internetu své žáky co nejvíce informovat. (Data jsou použita z otázek č.6, 13)

Na základě stanovení hypotézy č.2. byly v dotazníku dány otázky č.6. a 13. Na základě vyhodnocení otázky bylo zjištěno, že o pojmu kyberšikana se 134 respondentů dozvědělo ve škole, 22 od rodiny, 15 prostřednictvím internetu a posledních 10 neví. Dle výsledku analýzy otázky č.13., která obsahuje 2 části, bylo zjištěno, že učitel nebo rodič poskytl cenné informace ohledně postupu při kyberšikaně, kdy toto označilo celkem 159 respondentům. Zbylých 22 respondentů označilo, že od nikoho, žádné takové informace neobdrželi. V druhé části se hodnotí, jak konkrétně by dotazování postupovali. Dle vyhodnocení by 56 dotazovaných nahlásili rodičům, 36 zablokovalo účet, 34 by nahlásilo dospělému, 14 by to řešilo samo, 8 by věc nahlásilo na policii, 3 učiteli a zbylých 34 tuto část otázky nevyplnilo.

Vyhodnocením otázek, na kterých je postavena hypotéza č.2., bylo zjištěno, že ZŠ J.A. Komenského se v očích studentů zaslouhuje o informovanost a prevenci v dané problematice. Dotazování se z velké části o kyberšikaně dozvěděli právě od učitelů ve škole, kdy s nimi za pomoci rodičů řešili následný postup, pokud by se někdo pokoušel tímto způsobem šikanovat

je. Pozitivním zjištěním je, že i ze strany rodičů dochází k informování dětí o nebezpečí na sociálních sítích. Dle analýzy stěžejních otázek lze hypotézu č.2., „Škola se snaží o rizikách, které jsou spojené s užíváním internetu své žáky co nejvíce informovat“ potvrdit.

H3: Domnívám se, že na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovcích, je malý počet zjištěných případů kyberšikany. (Data byla použita z otázek č.8.,9.,10.,11.,12)

Na základě analýzy otázky č.8. bylo provedeno vyhodnocení, kdy ve výsledku ze všech 181 respondentů bylo šikanováno na internetu celkem 19 dotazovaných a jeden se 1 nevyjádřil. V dalším grafu je znázorněno, že podle analýzy se častějšími oběti kyberšikany na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovcích staly dívky a to ve 14 případech z 19, což je 73,7 %. V další otázce č.9., která byla zaměřena na 19 dotazovaných, jichž se kyberšikana nějakým způsobem dotkla, byly odpovědi následující: 8 dotazovaných kyberšikanu řešilo s rodiči, 6 to řešilo samo, 3 s učiteli a zbylí dva to neřešili vůbec. Vyhodnocením otázky číslo 10., která obsahuje 2 části bylo zjištěno, že 50 dotazovaných znalo někoho z okolí, kdo se stal obětí kyberšikany, zbylých 131 uvedlo, že nikoho takového neznají. Druhá část otázky č.10., která se týká 50 dotazovaných, kteří v první části označilo odpověď ano, odpovědělo, že 17 blízkých řešilo kyberšikanu údajně s učiteli, 8 s rodiči, 5 s policií a dalších 20 již neví, jak to jejich známý řešili. Vyhodnocením otázky číslo 11. bylo zjištěno, že 45 dotazovaných se stalo svědky kyberšikany. Prostřednictvím otázky č.12. bylo na základě odpovědí respondentů zjištěno, že celkem 50 ze všech dotazovaných se setkala s agresorem kyberšikany.

Dle analýzy otázek, o něž se opírá hypotéza číslo 3., bylo zjištěno následující: v první části lze hodnotit procento šikanovaných na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovcích, vzhledem k počtu respondentů, jako malé, kdy byl problém z velké části nějakým způsobem řešen. Co se týká otázky kyberšikany, která byla zmapována dotazovanými v blízkém okolí, lze objektivně výsledek označit za poněkud horší. Na základě analýzy odpovědí, ale lze mít za to, že i v tomto případě došlo k řešení této problematiky, kdy z velké části byla kyberšikana nějakým způsobem řešena. Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že hypotéza (H3) „, Domnívám se, že na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovcích, nebude zjištěných moc případů kyberšikany, pokud ano, tak z velké části to bylo nějak vyřešeno. Dále se domnívám, že větší procento žáků se s kyberšikanou setkalo“ je potvrzena.

Řízený rozhovor

Na základě položených otázek bylo zjištěno, že škola má svého kvalifikovaného pedagoga, který v oblasti počítačových technologií žáky vzdělává. Za posledních 17 let, kdy tento pedagog působí na ZŠ J.A. Komenského v Čelákovících, bylo zjištěno skutečně potvrzených 6 případů klasické a 3 případy kybernetické šikany. Škola dle výpovědi má jasně definovaný model prevence i případného postupu v případě kybernetické šikany, kdy v každém případě je toto zabezpečeno i příslušným metodikem. Co se kyberšikany týká, tak na výše uvedené škole bylo zjištěno v uvedených případech dle pedagoga nevhodné vyjadřování na sociálních sítích vůči určité osobě. Pedagog sám hodnotí současný model prevence vesměs pozitivně.

4.4 Souhrnný komentář k praktické části

Tato část bakalářské práce byla zaměřena na zjištění znalosti v oblasti kyberšikany u žáků 2. stupně ZŠ J.A. Komenského Čelákovice, kdy k tomuto byla zvolena metoda výzkumu dotazníkového šetření a řízeného rozhovoru s kvalifikovaným pedagogem. Sběr dat žáků by v budoucnu mohl sloužit jako podklad pro prevenci. Analýzou dat bylo zjištěno následující: většina ze všech dotazovaných, což znamená 97,2 %, používá sociální sítě. Dle těchto výsledků bylo předpokládáno, že termín kybernetická nebo klasická šikana bude mezi žáky rozšířen a tudíž jejich znalost bude minimálně na dobré úrovni. Následný výsledek, který ukázal že celkem 98,9 % žáků zná pojem šikana, tuto teorii jenom potvrdil. Co je konkrétně kyberšikana se žáci dle svých odpovědí dozvěděli ze 74 % ve škole, z 12,2 % od rodiny a 8,3 % z internetu. Zbýlých 5,5 % tento pojem úplně přesně nezná. Pro zjištění, zda skutečně žáci tuší, co se pod pojmem kyberšikana skrývá, sloužila otázka č.5, která má dvě části. V druhé museli respondenti vlastními slovy popsat, co si pod tímto pojmem představují, kdy 13,8 % si pod tímto pojmem neumí představit pořádně nic jiného oprati základní šikaně. Podle tohoto výsledku samozřejmě nelze přesně říct, že netuší vůbec, kde ke kyberšikaně dochází, ale bylo by dobré na přesné informovanosti zapracovat. Pozitivní zjištění je, že oběti kybernetické šikany bylo dle všeho celkem 10,5 % dotazovaných a v 89,5 % byla věc řešena. S kybernetickou šikanou v blízkém okolí či s jejím agresorem se setkalo shodně 27,6 %, což vypovídá o tom, že žáci ve většině

případech znali i agresora. Dalším pozitivním zjištěním je to, že 87,8 % žáků projevilo iniciativu pomoci obětem a dokonce 68,6 % ví konkrétně, jak by jejich pomoc vypadala.

4.4.1 Porovnání obou způsobů šetření

Při porovnání dotazníkového šetření mezi žáky 2. stupně ZŠ a řízeného rozhovoru, vyplývá to, že se škola významnou měrou podílí na zasvěcení žáků do problematiky kybernetické kriminality. Žáci v převážné většině vědí, jak nebezpečí předcházet a jak postupovat, kdyby se obětí stali. V podstatě nebyl na základě obou šetření zjištěn výsledek takového rozsahu, který by trvale poznamenal další život žáka, nebo vedl oběť k sebepoškození nebo si dokonce sáhl na život. Výsledky dotazníkového šetření odpovídají tomu, co uvedl delegovaný pedagog. Úroveň znalosti žáků a přístupu školy ke kyberšikaně by mohl směřovat v budoucnu ještě k většímu zlepšení, kdy mimo školy žáci informace o nebezpečí na sociálních sítích získávají od svých rodičů.

4.4.2 Návrhy preventivního opatření

Přes poměrně vysokou informovanost nelze přehlédnout, že v rámci obou šetření dochází k určité míře kyberšikan. Dle mého uvážení nezbyvá, než i nadále pokračovat v efektivní prevenci, ke které mohou žákům pomoci mimo jiné i státní či neziskové instituce. Jedná se o instituce, které se problematikou kyberšikan zabývají. Metodiku, podle které postupuje i škola ZŠ J.A. Komenského v Čelákovících, vydává a upravuje její nadřízený orgán Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Základním stavebním kamenem moderní společnosti v oblasti každé problematiky, je vždy informovanost a tu je nutné u žáků ZŠ prohlubovat, ať už pomocí přednášek, nebo i zábavných interaktivních her. Pomocí toho by se žáci měli dozvědět vše, co v oblasti kybernetické bezpečnosti potřebují vědět nebo v případě, že je něco takového potká, kam by se měli obrátit a jak postupovat, aby jejich problém vedl k efektivnímu vyřešení. Toto opatření je potřeba provádět od těch nejmladších žáků napříč všemi stupni ZŠ. Dále by mohli pomoci semináře, kde by se o své zkušenosti mohli podělit i lidé, kteří se obětí kyberšikan stali. V rámci rodičovských schůzek apelovat na rodiče, aby informovanost svých dětí prohlubovali.

Je zapotřebí, mimo odkazování na určité instituce, učít žáky, jaké jsou možné strategie ochrany jako například tyto:

„jako neúčinnější strategie vyrovnání se s kyberšikanou je svěřeni se učiteli, zůstat offline, zablokování agresora, odstranění agresora ze seznamu kontaktů, změna profilu” Mezi dalšími může být třeba uvědomění o problému technickou podporu příslušné sociální sítě a případná technická obrana.⁸⁸

Důležitým faktorem je vysvětlit žákům, že v případě problémů se nesmí bát věc řešit s někým dalším. V některých případech je totiž intervence nevyhnutelná. Co by jistě dopomohlo, by byla úprava právní legislativy, protože samotná kyberšikana není trestným činem, ale kvalifikuje se podle útoku na určité hodnoty chráněné zákonem, v čemž se spousta mladých lidí nevyzná.

Mezi druhy prevence šikany lze řadit povědomí o institucích, na které se může oběť obrátit. Největší zprostředkovatelé, kteří jsou i v širokém pojmu veřejnosti známé, jsou pracovníci linky důvěry. Tato linka pracuje v kostce tak, že pomůže obětem s oznámením, právě na příslušnou instituci.

Nejznámější státní institucí, která také řeší kyberšikanu a snaží se zprostředkovat i pomoc obětem po stránce psychické, je Policie České republiky (dále jen „PČR”). Linka 158, na které je operátor PČR, nebo v případě oznámení na IZS linku 112 je jednou z možností oznámení. Pokud je zapotřebí, tak může oběť oznámení podat na jakékoliv služebně. PČR je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který má útvary po celé republice. Mezi jednu z jejich hlavních náplní patří vyšetřování a odhalování pachatelů trestných činů a přestupků. Dle PČR se kyberšikany dá právně kvalifikovat *„trestné činy upravené zákonem č. 40/2009 Sb., o trestní zákoník, ve znění pozdějších změn a předpisů, páchané ve vztahu k datům (uloženým informacím), při nichž je počítač prostředkem k jejich páchání:*

Šíření pornografie (§ 191),

Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192),

Navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b),

Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 270),

Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355),

⁸⁸ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 83 - 84. ISBN 978-80-247-4577-0.

Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356),

Šíření poplašné zprávy (§ 357),

Pomluva (§ 184),

Vydírání (§ 175), a mnohé další.⁸⁹

Internetový portál PČR odkazuje na další instituce, jako je například Národní centrum bezpečnějšího internetu (dále jen „NCBI“), jehož náplní je: „*NCBI, z. s., provádí osvětu a podporuje bezpečnější užívání online technologií a vzdělávání v této oblasti. K tomu využívá svých zkušeností z realizace řady národních a mezinárodních projektů, z nichž nejdůležitější byl projekt Safer Internet Centre provozovaný a koordinovaný NCBI od roku 2006 do roku 2018 s podporou Evropské komise a dalších partnerů.*”⁹⁰

⁸⁹ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 23. ISBN 978-80-247-4577-0

⁹⁰ ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 20 - 24. ISBN 978-80-247-4577-0.

Závěr

Bakalářská práce byla sepsána na základě předem stanovených cílů, kterými bylo za pomoci analýzy dotazníkového šetření a vyhodnocení řízeného rozhovoru zjistit úroveň vzdělanosti žáků 2. stupně ZŠ J.A.Komenského v Čelákovících a úroveň prevence a řádný postup samotné školy.

Práce ve své první části, jenž byla označena jako teoretická, se zabývala vymezením veškerých pojmů, které popisují šikanu jako základní pojem celé problematiky. Dále popisuje, jaký je hlavní rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou. V této části práce rozebírá i samotné hlavní aktéry šikany, a to konkrétně agresora a oběť, kdy popisuje z řad jakých žáků se obě skupiny profilují. V dalších kapitolách této části je práce zaměřena na kyberprostředí, kde rozebírá, jaké další hrozby na internetu jsou a co konkrétně kyberkriminalita znamená. Dále práce rozebírá pojem kyberšikana, její podoby a prostředí, kde se šíří.

Hlavní část, která je označena jako praktická, jak již bylo v úvodní části závěru napsáno, obsahuje dotazníkové šetření, které teritoriálně analyzuje připravenost a znalost žáků 2. stupně ZŠ J.A. Komenského v Čelákovících. Dotazníkové šetření bylo sestaveno na základě 3 předem stanovených hypotéz. Na základě jejich vyhodnocení bylo zjištěno, že úroveň informovanosti žáků příslušných ročníků je na dobré úrovni, kdy přibližně ví, co konkrétně kyberšikana znamená a jak jí předcházet nebo postupovat. Dále bylo zjištěno, že je škola žákům skutečnou oporou a snaží se jim pomoci za jakékoliv situace, příjemným zjištěním byl i počet obětí, kterých na celkový počet nebylo tolik a vyjma pár případů vše bylo vyřešeno. Samotný rozsah kyberšikany nebyl tak závažný. V praktické části bylo provedeno další šetření, které mapovalo postup školy a jejich práci s žáky prostřednictvím řízeného rozhovoru s kvalifikovaným pedagogem. Výsledek po následném porovnání s dotazníky potvrdil, že škola se snaží dle metodiky Ministerstva školství, mládež a tělovýchovy pracovat preventivně na bezpečnosti svých žáků v kybernetickém prostoru. Po vyhodnocení výzkumu byly stanoveny návrhy možné prevence, ve kterých autor uvádí určité způsoby, které by mohly vést prohloubení znalosti žáků v kybernetickém prostoru. Po vyhodnocení dat autor doporučuje škole a žákům intenzivnější preventivní přístup, který zahrnuje zvýšení informovanosti na běžných případech a to pomocí her či seminářů, kde by mohly hovořit s případnými oběti. Autor dále doporučuje, aby škola začala s prevencí již od nově příchozích žáků do prvních tříd. V závěru jsou zohledněny státní instituce, které se danou problematikou mimo jiné zabývají a v

případě kyberšikany mohou oběti bezplatně využít. Podle autora by toto mohlo pomoci ještě víc rozšířit pojem kyberšikana mezi větší spektrum dětí.

Zdroje

Knižní zdroje

BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV nakladatelství, 2003, s. 197. ISBN 80-86642-08-9.

BITTMANNOVÁ, Lenka. *Prevence a účinné řešení šikany*. Praha: Pasparta Publishing, 2016, s. 92. ISBN 978-80-88163-15-2.

ČERNÁ, Alena, Lenka DĚTKOVÁ, Hana MACHÁČKOVÁ, Anna ŠEVČÍKOVÁ a David ŠMAHEL. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 152. ISBN 978-80-247-4577-0.

ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013, s. 224. ISBN 978-80-251-3804-5.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, s. 336. ISBN 978-80-7367-871-5.

KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: Příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997, s. 127. ISBN 80-7178-123-1.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC. z.s.p.o., 2016, s. 524. ISBN 978-80-88168-15-7.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 414. ISBN 978-8073-805-47-0.

KOWALSKI, Robin M. a Susane P. LIMBER. *Cyber bullying: bullying in the digital age*. Malden: MA.: Blackwell Pub., 2008, s. 224. ISBN 978-1-4051-5991-3.

KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana - kybernetická šikana*. Olomouc: Studie, 2010, s. 72. ISBN 978- 80-254-7791-5.

PORADA, Viktor, Karel RAIS a kolektiv. *Právní, kriminalistické a kybernetické aspekty kybernetické kriminality a bezpečnosti: Pocta Vladimíru Smejkalovi*. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, 2021, s. 446. ISBN 978-80-7623-065.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011, s. 104. ISBN 978-80-7367-984-2.

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, s. 95. ISBN 80-7178-049-9.

VAŠUTOVÁ, Maria a kolektiv. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, s. 226. ISBN 978-80-7368-858-5.

WILLARD, Nancy E. *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Champaign, Ill: Research Press, 2007, s. 320. ISBN 978-0878-225-37-8.

Internetové zdroje

Kyberkriminalita. *Policie České republiky* [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx>

Úvodní strana. *Národní centrum bezpečnějšího internetu* [online]. 2023 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.ncbi.cz/>

Přílohy

Žádost o spolupráci

Základní škola J. A. Komenského Čelákovice

J. A. Komenského 414/7

Čelákovice

Žádost o spolupráci - ve věci dotazníkové šetření k bakalářské práci

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku s žáky druhého stupně Vaší základní školy a dotazníkem pro jednoho vybraného pedagoga. Jedná se o dotazník na téma Kybernetická šikana u žáků druhého stupně základní školy a její prevence, který je zároveň i tématem mé bakalářské práce na Vysoké škole evropských a regionálních studií, sídlem v Českých Budějovicích. Dotazníkové šetření je stěžejní součástí praktické části bakalářské práce. Dotazník pro žáky obsahuje 16 otázek. Dotazník pro pedagoga obsahuje otázek 9 a je určen pro pedagoga, který se zabývá tématem šikany a její prevence.

Předem děkuji za spolupráci.

S pozdravem a přáním hezkého dne,

Jakub Pánek

Dotazník pro žáky:

1. Jakého jsi pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

2. Do jaké třídy chodíš?

- a) 6. třída
- b) 7. třída
- c) 8. třída
- d) 9. třída

3. Používáš sociální sítě?

- a) Ano
- b) Ne

4. Víš co je šikana?

- a) Ano
- b) Ne

5. Setkal/la jsi se někdy s šikanou na internetu (tzv. kyberšikana)?

- a) Ano
- b) Ne

Co si pod tímto pojmem sám představuješ ?

6. Jak jsi se o pojmu šikana a kyberšikanou dozvěděl/la?

7. Jaká jsi myslíš, že je nejčastější podoba kyberšikany ?

- a) Vyhrožování zasláním citlivých údajů
- b) Ponižování na veřejných stránkách
- c) Zasílání vulgárních zpráv
- d) Jiné:

8. Stal/la jsi se někdy obětí kyberšikany ?

- a) Ano
- b) Ne

9. Jak jsi to řešil/la?

- a) řešil si to s rodiči

jak - _____

- b) řešil si to s učiteli

jak - _____

- c) řešil si to sám

jak - _____

- d) vůbec si to neřešil

10. Stal/la se někdy obětí kyberšikany někdo z tvého okolí?

- a) Ano
- b) Ne

Jak se to řešilo?

11. Stal/la jsi se někdy svědkem kyberšikany ?

- a) Ano
- b) Ne

12. Setkal/la jsi se někdy s někým, kdo někoho na internetu šikanoval?

- a) Ano
- b) Ne

13. Vysvětloval/la ti někdo učitel nebo rodič, co máš dělat, když se tě někdo pokouší šikanovat na internetu?

- a) Ano
- b) Ne

Jak by jsi postupoval? _____

14. Víš jak se vyhnout tomu, aby si se nestal/la obětí kyberšikany ?

- a) Ano

jak - _____

- b) Ne

15. Pomohl/la by jsi někomu pokud by byl obětí kyberšikany ?

- a) Ano

jak - _____

- b) Ne